

Moriae encomivm Erasmi Roterodami declamatio

Auteur(s) : **Érasme**

Présentation

Titre long Moriae Encomium Erasmi Roterodami declamatio

Lieu de publication Strasbourg

Imprimeur(s)-Libraire(s) Schürer, Matthias

Date 1511

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

94 Fichier(s)

Les mots clés

[Éloge paradoxal](#), [Prosopopée](#), [Satire](#)

Citer cette page

Érasme, Moriae encomivm Erasmi Roterodami declamatio, 1511

Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 08/08/2025 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/47>

Précisions sur l'exemplaire

Langue Latin

Source Bayerische Staatsbibliothek, Res/4 Paed.th85#Beibd.1

Format

- 94 p.
- in-8

Localisation du document Munich, Bayerische Staatsbibliothek

Informations complémentaires

USTC [676462](#)

Contributeur Perona, Blandine (édition scientifique)

Éditeur Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Droits

- Fiche : Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : [Licence CC BY-NC-SA 4.0](#)

Source de la numérisation [MDZ Digitale Bibliothek](#)

Éléments d'analyse

Analyse

- Cette édition strasbourgeoise est la première publiée avec l'accord officiel d'Érasme.
- Sur ce point, voir Alexandre Vanautgaerden, *Érasme typographe : humanisme et imprimerie au début du XVIe siècle*, Genève, Droz, 2012, p. 11-12.
- Un exemplaire numérisé de l'édition parisienne de 1511 est accessible via les [BVH](#).

Mots-clés

- Éloge paradoxal
- Prosopopée
- Satire

Notice créée par [Blandine Perona](#) Notice créée le 13/11/2023 Dernière modification le 13/03/2024

f.

MORIAE ENCOMIUM ERA
SMI ROTERODAMI
DECLAMATIO.

Ad Lectorem.

Habes hic Lector εγκώμιον της μαρτυρίας, hoc est laus
dem stulticæ, libellū oppido ḡ facetissimū, ab
Erasmo Roterodamo Germano deco
re concinnatū, in quo varij homi
nū status mire taxant. Hunc
tu si emetis, & legeris,
dispereā si nō impē
dio gaudebis.
Vale.

Argentorati 1544

ERASMVS ROT. THOMAE
MORO SVO. S. D.

Vperioribus diebus cū me ex Italiā in Angliam reciperem, ne totū hoc tempus quo equo fuit insidētū, & illiteratis fabulis tereretur, malui mecum aliquoties vel de cōbus studijs nostris aliqd agitare, vel amicorū (q̄s hic ut doctissimos ita & suauissimos reliqueram) recordatōe frui. Inter hos tu mi More vel in primis occurrebas, cuius egdem absentiis absens memoria, nō aliter frui solebā, q̄ p̄sentis p̄sens consuetudine consueuerā, qua (dispereā) si qd vñq̄ in vita contigit mellitiū. Ergo qm omnino aliqd agendū duxi, & id tēpus ad seriā cōmentatōem parē videbae ac cōmodatū, visum est Moriae encomiū ludere. Quę Pallas istuc tibi misit in mēte īnges: Primū ad mos nūt me Mori cognomē tibi gentile, qd tam ad Moriae vocabulū accedit, q̄ es ipē a te alienus. Es autē vel oīm suffragijs alienissimus. Deinde suspicabar hūc ingenij nostri lusum, tibi p̄cipue p̄: atū iri, ppte rea q̄ soleas huius ḡnis iocis, hoc est nec indoctis, ni fallor, nec v̄squequaq̄ insulsi, impēdio delectari, & oīno ī cōmuni mortaliū vita Democritū quēdam agere. Qzq̄ tu qdem, ut p̄ singulārī quadā in genijtui p̄spicacitate, longe lateq̄ a vulgo dissentire soles, ita p̄ incredibili morē suavitate, facilitateq̄ cū omnibus oīm horāe hominē agere, & potes & gaudes. Hanc igit̄ declamatiūculā, nō solū lubens siue memo accipies, ceu μνμ.στυδι tui sodalis, verē etiā tuēdā riale suscipies, utpote tibi dicatā, iāq̄ tuā nō meā. Etēm

non deerūt fortasse vitilitigatores, q̄ calūnient pat̄
sim leuiores esse nugas, q̄ vt theologum deceāt, par
tim mordaciōres. q̄ vt christiane cōueniant modeſ
tiae, nosq̄ clamitabūt, veterē comēdiā, aut Lucianū
quēpiā referre, atq̄ oīa mordicus arripe. Vēr̄ quos
argumēti leuitas offendit cogitēt velim, nō meum
hoc exemplū esse, sed idē iam olim a magnis aucto
ribus factitatū. Cū Busyridē laudarit Polycrates, in
iusticiā Glauco, quartanā febrim Fauorinus, caluis
cū Synesius, muscā Lucianus. Proinde si videbit,
singāt isti me laterūculis interim animi causa, lusis
se, aut equitasse in arūdine longa. Nā q̄ tandē est in
iquitas, cū omni vitæ instituto suos lusus concedas
mus, studijs nullū oīno lusum pmisseret maxime si
nugae seria ducāt, atq̄ ita tractent ludicra, ut ex his
aliquāto plus frugis referat lector, nō oīno naris ob
esse, q̄ ex quorundā tetricis ac splēdidis argumētis.
Velutī cū aliis diū consarcinata orōne, rhetorice, aut
philosophiā laudat. Alius principis alicuius lau
des describit, alius ad bellū aduersus Turcas mouē
dū adhortat, alius futura p̄dicit, alius nouas de las
na caprina, comminiscit q̄stiuunculas. Vt enim nihil
nugatius q̄ seria nugatorie tractare, ita nihil festiuus,
q̄ ita tractare nugas, vt nihil minus q̄ nugatus
fuisse videaris. De me qdem aliorū erit iudiciū. Tā
etsi, nisi plane me fallit φιλαντία, stulticiam lauda Sui amor,
utimus, sed non omnino stulte. Iam yō vt de morda
citatis cauillatōe respondeam, semp̄ hec ingenij li
bertas pmissa fuit, ut in cōem hoīm vitam salibus
Iuderent impune, mō ne licētia exiret in rabiē. Quo
magis admiror his temp̄ibus auriū delicias, q̄ nihil

A ij

MORIA

Iam fere nisi solemnes titulos, ferre possunt. Porro
nōnullos adeo praeponere religiosos vides, vt vel
grauissima in Christū conuictia ferant citius, q̄j pon
tificem aut principem leuissimo ioco aspergi, p̄sero
tim si quid πρὸς τὰ ἀλφῖτα, id ē ad questū attinet.
Ad farinas At em̄ qui vitas hominū ita taxat, vt neminē omniē
no p̄stringat nominatim, quæso vtrum is mordere
videtur, an docere potius ac monere? Alioqui quot
obsecro nominibus ip̄e me taxo? Præterea qui nul
lum homī genus p̄termittit, is nulli homini, vitijs
omnibus iratus videt. Ergo si q̄s extiterit q̄ sese le
sum clamabit, is aut cōsciētiā p̄det suam, aut cer
te metū. Lusit hoc in genere multo liberius ac mor
dacijs, diuus Hieronymus, ne nominib⁹ qdem
aliquoties parcens. Nos præterq; quod a nominib⁹
in totū abstinemus, ita p̄terea stilum tempauimus,
ut cordatus lector facile sit intellecturus, nos volu
ptatem magis q̄j morsum quæsisse. Neq; em̄ ad Iu
uenalīs exemplū, occultam illam scelerē sentinam
vſq; mouimus, & ridēda magis q̄j scēda recensere
studuimus. Tum si quis est, quem nec ista placare
possunt, is saltē illud meminerit, pulchrum esse a
stulticia vituperari, quam cum loquentem fœceris
mus, decoro p̄sonæ seruiendum fuit. Sed quid ego
hectibi patrono tam singulari, vt causas etiam non
optimas, optimē tamen tueri possis? Vale disertissi
me More, & Moriam tuam gnauiter defende. Ex
Rure, Quinto Idus Iunias.

MORIA ERASMI.
ENCOMIVM MORIAE
ERASMI ROT.
STVLTICIA Loquitur.

TCVNQVE de me vulgo mortales
loquuntur (neque enim sum nescia, quod male
audiat stulticia etiam apud stultissimos) Fingit audi-
tamen hanc esse, hanc inquam esse unam, quod stulticiam spe-
meo numine deos atque hoies exhilaro, atu exhilara-
vel illud abinde magnum est argumentum, quod simul
atque in hunc coetum frequetissimum dictura pudiens, sic re-
pente oim vultus, noua quadam atque insolita hilarita-
te enituerunt, sic subito fronte exporrexisti, sic Icto
quodam & amabili applausisti risu, ut mihi psesto
quotquot vndeque presentes intueor, pariter deoq; Ho-
meris coram nectare, non sine Nepenthe temulentum esse
videamini, cum antea tristes ac solliciti fuderitis, prius
de quasi nupre Trophonij specu reuersi. Ceterum
quoadmodum fieri consuevit, ut cum primum Sol formosum
illud & aureum os terris ostenderet, aut ubi post
aspera hyemem, nouum Ver blandis aspirarit Fauonij
aptinus nouatebus oibus facies, nouus color, ac plas-
ne iuueta quodam redeat, ita vobis me conspecta, mox
alius accessit vultus. Itaque quod magni alioque Rheto-
res, vix longa diuina meditata oratione possunt effi-
cere (nempe ut molestas animi curas discutiantur) id ego
solo statim aspectu prestiti. Quamobrem autem hoc infor-
mito cultu ppterim hodie, iam audietis, si modo non
grauabitur dicens perbere aures, non eas sane quas
sacris concionatoribus, sed quas fori circulatoribus,
scurris ac Morionibus consuevisti arrigerere, quas

A iii

MORIA

Sophistē

Q[uod] olim Midas ille noster exhibuit Panū. Lubitū est enim paulisp[er] apud vos Sophistam agere, non quisdem huius generis, quod hodie nugas quas dā annas inculcat pueris, ac plusq[ue] muliebrem rixandi p[ro]tinaciam tradit. Sed v[er]teres illos imitabor, qui quo insamem Sophor[um] appellatōem vitarent, sophistē vocari maluerūt. Horum studiū erat, deorum ac fortium viro[rum] laudes encomijs celebrare. Encomiū igitur audietis, non Herculis neq[ue] Solonis, sed meum ipsius, hoc est stulticiæ. Iam vero non huius facio sapientes istos, qui stultissimū & insolentissimum esse prædicant, si quis ipse se laudibus effera. Sit sane ēp[er] volent stultum, modo deco[re] esse fateantur. Quid enim magis quadrat, q[uod] ut i[m]p[er]a Moria sua

i[m]p[er]a suūp[er]iūrum laudum sit buccinatrix & ἀντί ταυτήν διλαύ. uslūtibicīa. Quis em̄ me melius exoptimat q[uod] ipsa me, nisi si cui forte notior sim q[uod] egomet sum mihi. Q[uod] q[uod] ego hoc alioqui, non paulo etiam modestius arbitror, q[uod] id quod optimatum ac sapientum vulgus faciat, q[uod] peruerso quodam pudore, vel Rhetorem quempiam palponem, vel Poetam vaniloquum subornare solent, cumq[ue] mercede cōductum, a quo suas laudes audiant, hoc est mera mendacia, & tamen vere cundus interim ille pauonis in morem, pennas tollit, cristas erigit, cum impudens assentator, nihil hominem Dijs equisparat, cum absolutum omniū vir-

i. ibis p[er] octo tutum exemplar proponit, a quo sciat ille se plusq[ue] i. æthiopē dealbat. Ex musca alienis cōuestit plumis, cum τὸν ἀθιόποτε λευκωθεῖ. Denique cum ἔκμυκος τὸν λέφαρτα ποιεῖ. Postremo sequor titum illud vulgi puerib[us], quo dicitur, is recte.

MORIA ERASMI.

Iaqdare sese, cui nemo alius contigit laudator. Quod quod
hic interim demitor mortalium ingratitudinem di-
cam, an segniciem: quorum cum omnes me studio-
se colant, me atque libenter sentiant beneficentiam,
nemo tamen tot iam seculis extitit, qui grata oratio-
ne Stulticie laudes celebrarit, cum non defuerint,
qui Busyrides, febres quartanas, muscas, caluicia,
atque id genus pestes accuratis, magnaque & olei &
somni iactura elucubratis laudibus vexerint. A me
extemporariam quidem illam & illaboratam, sed
tato veriorem audietis orationem. Id quod nolim
existimetis ad ingenij ostentationem esse consuetum,
quemadmodum vulgus oratorum facit. Nam ij(si
cuti nostis) cum orationem totis triginta annis elab-
oratam, non unque & alienam proferunt, tamen tri-
duo sibi quasi per lusum scriptam, aut etiam dictas
tam esse desierant. Mihi porro semper gratissimum
fuit, ὅττι& λπι γλῶτταν ἔλεσοι dicere. At ne qs i.qcqd ilin
iam a nobis expectet, ut iuxta vulgarium istorum
Rhetorum consuetudinem, meipsam finitione ex-
plicem, porro ut diuidam multo minus. Nam vtrū
quo minis est inauspicati, vel fine circuscribere eā,
culus rūmē tam late pateat, vel secare, in cuius cul-
tam omne rerū genus ita consentiat. Tamen si quor-
sum tandem attiner, mei velut umbram atque imagi-
nem finitione representare, cum ipsam me coram
presentes presentem oculis intueamini. Sum etem
vti videtis, vera illa largitrix λεω, quā Latini stulti
ciā, Græci μωροί appellant. Quod quod vel hoc opus
erat dicere, quas inō ipso ex vultu fronteque (qd aiūd)
satis quo sim prete me ferā, aut quasi si qs me Mineruā

A iiiij

MORIA

aut Sophiam esse contendat, non statim solo possit
obtutu coargui, etiā si nulla accedit oratio minime
mendax animi speculum. Nullus apud me fucis lo-
cus, nec aliud fronte simulo, aliud in pectore pmo.
Sumq; mei vndiq; simillima, adeo vt nec iij me diffi-
mulare possint, qui maxime Sapientiae psonam ac
titulum sibi vendicant καὶ ἐν τῷ πορφύρῳ πίστιοι.
4. & in pura similitudine τῷ λεόντῃ δύο obambulant. Quid autem se
scit in pelle le dulo fingant, tamen alicunde pminentes auriculae
onis asini. Midam produnt. Ingratum mehercule & hoc hos
minimum genus, qui cum maxime sint nostrae factio-
nis, tamen apud vulgum cognominis nostri sic pu-
det, ut id passim alijs magni probri vice obijciant.
5. stultissimi Proinde cū sint μωρότατοι re, cæteri Sophi ac Tha-
letes viderivelint, nonne iure optimo μωροσοφοιο il-
los appellabimus? Vism est enim hac quoq; par-
te, nostri temporis Rhetores imitari, q; plane deos-
se credunt, si hirudinum ritu, bilingues appareat,
ac præclaræ facinus esse ducunt, latinis orōibus sub-
inde græculas aliquot voculas velut emblemata, in-
tertexere, etiam si nunc nō erat his locus. Porro si
desunt exotica, e putribus chartis, quattuor aut qn
q; prisca verba eruunt, qbus tenebras offundant le-
ctori, videlicet ut qui intelligunt, magis ac magis si
puerbiū A. bi placeant. Qui non intelligunt, hoc ipso magis ad
ristophanis mirent quo minus intelligunt. Quādogdem est sa-
.laures mo ne & hoc nostratium voluptatum genus non inele-
uant.
6. & hec qdē gans, q; maxime peregrina maxime suspicere. Q
hec. si q paulo sunt ambitiosiores, arrideat tñ & applaus-
Ex Anisto, dant, atq; asini exemplo τὰ τὸτα κινῶσι q;cæteris
phan. Pluto pbe intelligere videant καὶ τὸτα λημέν τὸτα.

ERASMI.

Nunc ad institutum recurro Nomen igit̄ habe
tis viri. Quid addā epitheti? Quid? nisi stultissimi?
Nam quo alio honestiore cognomine, Myſtas su⁹
os compelleat deaſtūticiaſ. Sed qm̄ non pinde mul
tis notū est quo ḡnē pgnata ſim, id iam Muſis bene
ſuuantibus exponere conabor. Mihi vero neq; Origo & ge
nus ſtūticiaſ
Chaos, neq; Orcus, neq; Saturn⁹, neq; Iapetus, aut
alius id genus obſoletoꝝ ac putriū deoꝝ qſpiā paſ
ter fuit. Sed πλοῦτοſ ipevnus vel inuitis Hefſioſ Plutuſo
do & Homero, atq; ipo adeo Ioue πατρ̄ ἀνθρώπε nat diuitias
εεῶντε. Cuius vnius nutu vt olim, ita nūc quoq; ſas i.pater ho
minūq; de
umq;
cra, pphanaq; oīa, ſurſum ac deorſum miſcen̄. Cuſ
ius arbitrio, bella, paces, imperia, cōſilia, iudicia, co
mitia, cōnubia, pacta, foedera, leges, artes, ludicra,
ſeria (iam ſpūs me deficit) breuiter publica priuata
q; om̄ia mortaliū negocia administrant. Citra cuius Alluſtad
opem totus ille poeticoꝝ numinū pp̄fus, dicā auda Lucūm
cius, iſi quoq; dij ſelecti, aut oīo nō eſſent, aut cer
te luxoriſtoſ ſane q; frigide viſtitarēt. Quē qſq; ſira i.domi d
biū capiētes
tū haberit, huic ne Pallas qdē ſatis auxiliū tulerit. cō Homeri.
tra qſquis pp̄cium, iſ vel ſummo Ioui cum ſuo ful i.ex hoc p̄e
mine mādare laqueū poſſit τοῦτον πατρὸν εὐχοſ me natā
μαι, i.uiti, atq; hic qdem me pgenuit non e cerebro glorioꝝ
ſuo, quemadmodū tetricam illā ac toruam Palladē
Iupiter, Verex Neotete Nympha multo om̄ium
venuſiſſima pariter ac ſeſtiuſſima. Neq; rurſum id
tristiſſilli alligatus cōiugio, quo modo faber ille clau
dus natus eſt. Verum quod non paulo ſuauius ē
φιλότετι μιχειſ, quemadmodū noſter aīt Homer^s i.ex iuuentu
Homerici
rus. Genuit autem, nequid erretis, non Aristophas i.in amore
nicus ille Plutuſ, iam capularis, iam oculis captus, mixtus.

A v

MORIA

sed quondam integer adhuc calidusq; iuventa, ne
q; iuventa solum, verum multo magis nectare, qd
tum forte in deorum conuiuio largius ac meracius
hauserat. Quod si locum quoq; natalem requiritis,
(quandoquidem id hodie, vel in primis ad nobilita
tem interesse putant, quo loco primos edideris va
gitus) ego nec in erratica Delo, nec in vndoso mari,
nec in οπεισι γλαφυροισι sum edita, sed in ipsis in
cauis fortunatis, vbi απογρα και διηροτα omnia
proueniunt, nec usq; in agris Asphodelus malua,
squilla, lupinum ve, aut faba, aut aliud hoc genus
nugarum conspicitur, sed passim oculis simul atq;
naribus ad blandiuntur, moly, panace, nepenthes,
amaracus, ambrosia, lotus, rosa, viola, hiacinthus,
Adonidis hortulif, atq; in his quidem nata delicis,
nequaq; a fletu sumi auspicata vitam, sed protinus
blande arrisi matri. Iam vero non in uideo των ιπδω
των κρονων capram altricem, cum me dñe lepidis
simae nymphae, suis aluerint mammis. Methe Bac
cho progenita, & Apaedia Panis filia, quas hic quo
que in ceterarum comitum ac pedissequarum me
arum consortio videtis, quarum mehercle, nomina
si voletis cognoscere, ex me quidem non nisi gra
ce audietis. Hec nimirum quam sublati supercilij
conspicamini, φιλαυται est. Huic quam velut arri
dentibus oculis ac plaudentem manibus videtis,
κολασια nomen. Hec semisomnis ac dormitanti si
milis λεπις vocatur. Hec cubito utroq; innitens, εσ
todi labo fertisq; manibus, μισοπονια dicitur. Hec roseo re
rum uincta fert, & vndiq; delibuta vnguentis ιλον.

Patria sūl
dicē

Homerici.
i specubus.
Lardanici.
i insemina
ta & inarata

Homerici
i summo
Saturnio

i sui amor.

i assentatio
i obliuio

i odii labo
rum

i voluptas.

ERASMI.

Hecladīcris & huc atq; illuc errantibus Iuminib⁹
άνοια dicitur. Hæc nitida cute probeq; saginato cor
pore, τρυφή nomen habet. Videlis & deos duos pu
ellis admixtos, quorum alterum κόμον vocant, al
terum οὐλιμον υπέρ. Huius inquā famulit⁹, fidez
libus auxilijs genus omne rerum meæ subiçio di
tioni, ipsis etiam imperans imperatoribus. Genius,
educatōem, & comites audistis. Nunc ne cui
sine causa videar mihi deæ nomen usurpare, quan
tis commoditatibus deos simul & homines adisci
am, q̄d late meum pateat numen, arrectis auribus
accipite. Etenim si non inscite scripsit quidam, hoc
deum esse deum, iuuare mortales. & si merito in
deorum senatum asciti sunt, qui vinum aut frumē
sum, aut vnam aliquam huiusmodi commoditatē
mortalibus ostenderunt, cur non ego iure, deorum
omnīū ἀλφε dicat, habearq; quæ vna oīib⁹ lat
gior omnia. Principio, quid esse potest vita ipsa vel
dulcius vel preciosius? At huius exordium cui tan
dem acceptum ferri conuenit, nisi mihi? Neq; em̄
aut ὁβριμοπάτρος hasta Palladis, aut εφελητε
τὸν Iouis aegiss, hominum genus vel progignit vel
propagat. Verum ipse deum pater atq; hominum
rex, qui totum nutu tremefactat olympum, fulmē
illud trisulcum ponat oportet, & vultum illum Tita
nicum quo (cum lubet) deos omnes territat, plane
q; histrionū more aliena sumenda misero psona, si
qñ velit id facere, qđ nunq; nō facit, hoc est πατού
πατού. Iam vero Stoici se dijs, pximos autumāt. At
date mihi terq; querq; aut si libet sexēties Stoicū
gamen huic quoq; si non barba insigne sapientiae,

.i. amentia
.i. deliciae
.i. deum co
messarōis.
.i. dulcem
sonnum
Stulticia dea

.i. primat
.i. fortipatre
Epitheta sūt
apd' Home
num
.i. nubis co
rex
.i. fieripater.

MORIA

etiam si cum hincis communis, certe supercilium erit
ponendū, explicanda frons, abiscienda dogmata illa
la adamantis, ineptiendum ac delirandum aliquā
tisper. In summa me, me in qua sapiens ille accersat
oportet, si modo pater esse velit. Et cur non apertius
meo more vobiscum fabuler. Quælo num caput,
num facies, num pectus, num manus, num auris,
q̄ partes honeste putant, p̄generant deos aut homi
nes. Non opinor. Immo ea pars adeo stulta, adeo q̄
ridicula (ut nec nominari citra risum possit) humani

De cōiugio generis est propagatrix. Is est sacer ille fons, vno
de vitam hauriunt omnia verius q̄ ille Pythagoris
cus quaternio. Age vero q̄ vir obsecro in matrimonij
capistro velit p̄here os, si quēadmodū isti sapientes
facere cōsueuerūt, prius eius vitæ in cōmoda secū p̄
pēderit, aut q̄ tādē mulier virgē admissura sit, si prūs
piculosos labores, si educatōis molestiam, vel norit
vel cogitarit. Porro si cōiugijs debetis vitā, cōiugij
aut debetis & pedissequæ, mihi nimirū qd debe
atis intelligitis. Tum q̄ semel hec expta, denuo res
petere velit, nisi λίγος p̄sens numē adfuerit. Necq;
vero id Venus ipsa, vel reclamante Lucretio vñq; in
fidas iuerit, sine nostri numinis accessione, suā vim
mancā atq; irritam esse. Itaq; ex nostro illo temulen
to ridiculoq; lusu, pueniunt & supciliosi philoso
phi, in quoꝝ locum nunc successere, quos vulgus
Monachos appellat, & purpurei regeſ, & pī ſacer
dotes. Postremo totus etiā ille deoꝝ poeticorū cōe
tus adeo frequens, vt turbā vixiam īpe capiat olym
pus, tametsi spacioſissimus. At sit sane parum mihi
vitæ ſeminarium ac fontem deberi, niſi quicquid

Olim philo
ſophi nunc
monachi

Allusio ad
Lucianum.

ERASMI.

in omni vita commodi est, id quoque totum ostendero
metumneris esse. Quid autem vita haec, num omnino
vita videtur appellanda si voluptate detraxeris? Apud
plausistis. Eodem sciebam neminem vestrum ita sapere
revel desipere magis, immo sapere potius, ut in hac
esset sententia. Quod ne Stoici quidem isti voluptate asper-
nantes, tametsi sedulo dissimulant, milleque conuictis
eam apud vulgus dilacerant, nimis ut deterritis alijs
ipsi plixius fruantur. Sed dicant mihi plouem, quem tam
dem vitae pars est, non tristis, non infestius, non inueniens
nustra, non insipida, non molesta, nisi voluptate, id est
stulticie et coidimentum adiuxeris? Cuius rei, cum satis
idoneus testis esse possit ille, nunc satis laudatus, So Sophocles
phocles, cuius extat pulcherrimum illud de nobis Elo in acte.
giū τῶν φρονεῖν γάρ μηλέν θλίψος, τὸν age τὴν Infando
omnē sigillatim aperiamus. Principio, quod nescit pri- nihil dulcissima
mā hominis aetatem multo lætissimā, multoque omnis ma vita
bus gratissimā esse. Quid enim est illud in infantibus
quod sic exoscularumur, sic amplectimur, sic fouemus,
ut hostis etiam huic aetati ferat opem, nisi stulticia leno-
cinitur, quod data opera prudens natura, recens natis
adiuxit, ut aliquo voluptatis velut auctoramento, &
educatum labores delinire quantum, & tuetur fauores
ebladianus. Deinde quod succedit huic adolescētia, quod est Adolescētia
apud oēs gratiofa, quod cādide fauet oēs, quod studiose p-
uehūt, quod officiose porrigit auxiliares manus. At
vñ q̄ so ista iuuētē grātia; vñ nisi ex me, cuius bñficio
quod minimū sapit, atque ob id quod minime ringit. Melior
nisi mox vbi grādiores facti preter vsum, ac discipli-
nas, virile quoddam sapere cōperint, continuo destore
scit formēnitor, languescit alacritas, frigescit lepos

Voluptatē
dat stulticia

MORIA

Senectus

Id est iterum
pueros.

AMO.

labascit vigor. Quo, q; longius a me subducit, hoc minus minusq; viuit, donec succedat τὸ χαλεπόν γέρον. i. molesta senectus, non iam alijs modo, veb; etiā sibi metuiva. Que qdem prsum nulli mortales illū foret tolerabilis, nisi rursum tantor; misera laetare, dextra adesse, & quemadmodū dīj poetar; solent peuntibus aliqua metamorphosi succurrere, itidem ego quoq; iam capulo proximos, denuo quo ad licet, ad puericiā eos reuocare. Vn nō abs re vulgus eos παιδιμπαιδεσ appellare cōsuevit. Porro si quis transformādi rōnem requirat, ne id quidem cælarim. Ad Lethes nostræ fontem (nam in insulis fortunatis oriē, siqdem apud inferos tenuis modo riūulus labit) eos p̄duco, vt simul atq; illic longa portant obliuia, paulatim dilutis animi curis repubescent. At isti iam delirant inquit, iam despiciunt. Esto sane, sed istuc ipm est repuerascere. An vero aliud ē puer; esse q; delirare, q; despicer? An nō hoc vel maxime in ea delectat aetate, qd nihil sapit? Quis em̄ non ceu portentū oderit atq; execret, puer; virili sapientia. Astipulae & vulgo iactatū puerbium. Odi puerulū p̄coci sapientia. Quis aut sustineret habere commerciū, aut cōsuetudinē cum eo sene, qui ad tam rē experientiā, parē animi vigorem, iudicijq; acrimoniam adiūxisset? Itaq; delirat senex meo mure. Sed tñ delirus iste meus, interim miseris illis curis vacat, qbus sapiens ille distorqueat. Interim nō ille p̄epidus est cōporor. nō sentit vitę tediū, quod robustior aetas vix tolerat. Nō nunq; cum sene Plautino ad tres illas literas reuertit. Infoelicissimus si sapiat. At interim meo bñficio fœlix, interim amicis grae

ERASMI.

tus, ne congerro qdem infestiuus. Quandogdem
& apud Homerū, & Nestoris ore fuit orō melle dul-
cior, cum Achillis sit amarulenta, & apud eūdem, se-
nies in mēnibus cōsidentes τὴν λειρίσταντον ^{i. florulāz.} vocē
edūt. Quo qdē calculo īpam etiā supant pueritā,
fauem qdem illam, sed infantem, ac p̄cipuo vitæ
oblectamēto, puta garrulitate carētem. Addite huc
quod pueris quoq; gaudeant īpensiūs senes, ac
pueri vīdissim fēnib⁹ delectant, ἀστονού ^{Homericū} τὸν δμοιον
ἀγέτι οὐδεστ ἔωστον δμοιον. Quid em̄ interillos non cō-
uenit, nisi qd̄ hic rugosior, & plures numerat natas ^{i. & sp simili-}
lēs. Alioqui capilloz albor, os edentulū, corporis lēducit deus
modus minor, lactis appetētia, balbuties, garruliz adūsimilem
tas, ineptia, obliuio, incogitantia, breuiter omnia cę-
tera cōgruūt, quo qd̄ magis accedūt ad senectā, hoc
ppius ad puericiæ similitudinē redeūt, donec pue-
ri ritu, citra vitæ tediūt, citra mortis sensum, emis-
grat e vita. Eat nūc q volet, & hoc meū bñficiū cum
reliquore deore metamorphosi cōparet. Qui qd̄ ira-
ti faciāt nō libet cōmemorare, sed qbus qd̄ maxime
ppicij sunt, eos solent in arborē, in auem, in cicadā,
aut etiam in serpeniē transformare, quasi vero nō
istuc īpm sit perire, aliud fieri. Ego vero hominem
eūdem optimæ ac fōelicissimæ vitæ parti restituo.
Q, si mortales p̄suis ab omni sapientiæ cōmercio
temparent, ac p̄petuo mecum ætatem agerent, ne
esset qdem vllum seniū, verū p̄petua iuuenta fruerē-
tur fōlices. An non videtis terricos istos, & vel phi-
losophiæ studijs, vel serijs & arduis addictos nego-
cij, plerūq; priusq; plane iuuenes sint, iam consen-
isse, videlicet curis, & assidua acrig cogitationum.

MORIA

Prouerbij
i. porci acar
nanij

agitatione, sensim spiritus & succum illum vitalem
exhauriēte. Cum contra Moriones mei pinguiculi
sint, & nitidi & bene curata cute, plane ἔδιπος (qd'
aiunt) ἀερογύρων, nunquia, pfecto senectutis incōmot
dum vllū sensuri, nisi nonnihil (vt sit) sapientū cōta
gio inficerent, adeo nihil pati hominū vita om̄i ex
parte beatū esse. Accedit ad hec vulgati puerbij nō
leue testimoniu, quo dicitat, Stulticiā vnā esse rem
quæ & iuuentā alioqui fugacissimā remoreſ, & im
probam senectam pcul arceat, ut nō temere de Bra
Brabantini. bantīs populari sermone iactatum sit. Cum ceteris
hominib⁹ ætas prudentiam adferre soleat, hos qui
ppius ad senectam accedunt, hoc magis atque magis
stultescere. Atque hac gente nō est alia, vel ad commu
nem vitæ cōsuetudinē festiuor, vel quæ minus sen
tiat senectutis tristiciam. His qdem, vt loco ita & vi
tae instituto confines sunt Hollandi mei. Cur enim
nō meos appelle, vsque adeo studiosos mei culto
res, vt inde vulgo cognomē emeruerint: cuius illos
adeo nō pudet, vt hinc vel p̄cipue sese iactitēt. Eant
nūc stultissimi mortales, & Medæas, Círces, Vene
res, Auroras, & fontem nescio quem regrant, quo
sibi iuuentā restituant, cū id sola p̄stare & possim &
soleā. Apud me succus est ille mirificus, quo Mem
nonis filia, Tithoni sui iuuentā progauit. Ego sum
Venus illa, cuius fauore Phaon ille repubuit, ita vt
a Saphone tantopere amaret. Meæ sunt herbæ, si qui
sunt, mea p̄camina, meus ille fons, qui nō solū reuo
cat elasam adolescentiā, sed (qd' est optabilius) per
petuam seruat. Quod si omnes huic sententiæ sub
scribitis, adolescentia nihil esse melius, senectute

Hollandi

ERASMI.

nihil detestabilius, quātū mihi debeat is videtis op̄i
nor, quae tantum bonū retineam, tanto excluso ma-
lo. Sed quid adhuc de mortalibus loquor? Cœlum
omne lustrate, & mihi meum nomē opprobet lices-
bit, q̄cunq; volet, si quē omnino deoꝝ repererit nō
insuauē & aspernabilē, nisi meo numine cōmende-
tur, Etem cur semp ephēbus & comatus Bacchus?
Nempe quia vecors ac temulentus, conuiujs, salta
tōib; choreis, lusibus vitam omnem transfigens,
ne tantillū gdem habet cū Pallade commercij. De-
nique tantū abest ut sapiens haberi postuleat, vt ludis
brijs ac iocis coligat gaudet, neq; puerbio offenditur Prouerbiū
quod illi fatui cognomētum attribuit. Id est huius*i. Moryho*
modi μορχου μαρθεροσ. Porro Morycho nomen stultior.
vterunt, q̄ illum p̄ templi foribus sedētem, multo
ficiſq; recentibus agricolarū lasciuia cōsueuerit ob-
linere. Tum aut qd nō scommatū in hūc vetus facit
comedia. O insulsum inquiunt deū, & dignū qui
ex inguine nasceret. At quis nō malit hic fatuus &
insulsus esse, semp festiuus, semp pubescens, semp
omnibus lusus ac voluptatē adferens, q̄ vel *i. obliqui*
λομῆτο ille Jupiter oībus formidabilis, vel Pan su-
is tumultibus omnia senio vitiās, vel fauillis opple-
tus Vulcanus, ac semp officinæ laborib; squali-
dus, aut Pallas etiā ip̄a, sua Gorgone & hasta terri-
bilis *i. p̄ toruſ* ἐνορῶσ ἀλογμ. Cur semp puer Cupi *intuens*
do? cur nisi gaugator est, καὶ μηλὲν οὐκέσ, neq; fa-
cit neq; cogitat. Cur aureq; Veneri semp vernat sua puerbium
formæ? Nimirū q̄a mecum habet affinitatē, vnde & *i. nihil sanū*
patris mei colorē vultu refert. Deinde ppetuo ridet
si quid mō Poetis credimus, aut hoꝝ emulis statua

Dñ gentiliū
oīs stulta.

B i

MORIA

rīs. Quod numen vñq̄ religiosius coluere Romāni, q̄ Flōrē omniū voluptatū parētis? q̄q̄ si quis etiam tetricorē deoꝝ vitam diligētius requirat ab Homero reliquīs q̄ poetis, reperiet stulticie plena omnia. Quid em̄ attinet reliquoꝝ facta cōmemorare, cum Iouis ipſius fulminatoris amores aclusus probe noritis. Cum ſeuera illa Diana oblita ſexus, nihil aliud q̄ venet, Endymionem interim deperiens. Vergilli ſua facinora, a Momo audiant malim, a q̄ ſaepius quondam audire solebant. Vergē nuper irati una cum Ate in terras p̄cipitēm dederunt, quod ſapientia ſua, ſcelicitati deoꝝ importunus obſtreperet. Neq̄ mortaliū vllus exulem dignatur hospitio tantum abeft ut illi in principum aulis ſit locus, in q̄bus tamen mea κολαχία primas tenet, cui cū Momo non magis conuenit q̄ cum agno lupis. Itaque ſublato illo, ſtam multo licentius ac ſuauius nugantur dīj vere φεσταὶ ἀγρούτες vt ingt Homerus, nullovidelicet censore. Quos em̄ non præbet ſocos ſic culnus ille Priapus? Quos non ludos exhibet furfis ac p̄ſtigis ſuis Mercurius? Quin & Vulcanus ipſe in deoꝝ conuiuijs γελωπόποιον agere consueuit, ac modo claudicatione, modo fauillis, modo ridiculis dictis exhilarare compotatōem. Tum & Si lenus ille ſenex amator τὴν καρδακια saltare ſolitus tationis ruſticanum.

Est gen̄ ſal vna cū Polyphemo τὴν τρετάνελ. Nymphis τὴν γυμνοπόλιο saltatibus. Satyri ſemicapri atellanæ agitat. Pan inſulſa quapiā cantūcula, riſum oībus mouet, quē ita malūt q̄ ipas audire muſas, p̄cipue cū iam nectare ceperit madere. Porro qd ego nunc cōmemorē quae p̄be poti dīj, post conuiuiū agitēt;

ERASMI.

Adeo mehercle stulta, ut ipa non nunquam a risu tempore nequam. Sed satius est in his Harpocratis meminisse, ne quis forte nos quoque Coryceus aliquis deus auctoritet, ea narrat quod ne Momus quidem impunie ploravit. Sed iam tempus est ut ad Homericum exemplar, relictis coelitibus, viciissim in terram demigremus, quod ibi nihil laetus aut felix sit, nisi meo mune se despiciamus. In primis videtis, quamta puidetia natura parvus, & huiusmodi genitus opifex, illud cauerit, ne usque deesset stulticiae codimentum. Etenim cum Stoicis definiitoribus, nihil aliud sit sapientia quod ducit ratione, contra stulticiam, affectuum arbitrio moueri, ne plane tristis ac tetrica esset hominum vita. Iuppiter quanto plus indidit affectuum quod rationis, quasi semiunciam copares ad asem. Præterea rationem in angustum capitum angulum relegauit, reliquum omne corpus perturbatoibus reliquit. Deinde duos quasi tyrannos violissimos vni opposuit, iram quod percordior arcem obtinet, atque adeo ipsum vitæ fontem cor, & concupiscemiam, quod ad imam usque pubem, latissime imperium occupat. Aduersus has geminas copias, quantum valeat ratio, communis hominum vita satis declarat. Cum illa, quod unum licet, vel usque ad rauum reclamat, & honesti dictat formulas, verbi hi laqueum regi suo remittunt, multoque odiosius obstrepunt, donec iam est quod fessus, ultro cedit ac manus dat. Ceterum quoniam viro administratis rebus nato, plusculum de rationis vincula erat aspergendum, ut huic quoque pro virili consuleret, me sicut in ceteris in consilium adhibuit, moxque consilium dedi meum dignum. Nempe ut mulierem adiungeret, animal videlicet stultum quidem illud & inceptum, verum ridiculum

Descedit ad
terrena.

Sapiens et
Stoicos.

MORIA

Plato de
muliere

& suave, Quo cōuictu domēstico, virilis ingenij tristia
sticiā sua stulticia cōdīret atq; edulcaret. Nā quod
Plato dubitare videā, utrō in genere ponat mulierē,
rationalium animantiū, an brutorū, nihil aliud volu
it, q̄ insīgnem eius sexus stulticiā īdicare. Quod si
qua forte mulier sapiens haberi velit, ea nihil aliud
agit, q̄ ut bis stulta sit, perinde quasi bouē aliq̄s du
cat ad ceroma, inuita reluciantēq; (ut aīunt) Miner
ua. Conduplicat eī vitium, q̄squis contra naturam
virtutis sucum inducīt, atq; alio deflectit ingeniuū.
Quemadmodū iuxta Græcorū puerbiū, Sīmia sem
p̄ est simia, etiā si purpura vestiatur, ita mulier sem
p̄ mulier est, hoc est stulta, quancūq; psonam indus
xeris. Neq; vero mulier genus vsc; adeo stultū ar
bitror, vt mihi eam ob rem succenseant, quod illis
& iīpa mulier, & stulticia stulticiā attribuā. Etenim
si rem recta reputent via, hoc iīpm stulticiæ debent
acceptū ferre, quod sint viris multis calculis fortu
natiōes. Prīmū formæ gratia, quā illi merito rebus
omnibus anteponūt, cuiusq; p̄fīdio in tyrannos eti
am ipsos tyrannidē exercent, alioq; vnde nam hor
rorille formæ, hispida cutis, & barbæ sylua plane se
nile qddam in viro, nisi a prudentiæ vītio, cum fœ
minarū semp̄ lenes male, vox semp̄ exilis, cutis mol
līcula, quasi ppetuam quandam adolescentiam imi
tentur. Deinde quid aliud optant in hac vita, q̄ ut
viris q̄ maxime placeant. Nonne huc spectant tot
cultus, tot fuci, tot balnea, tot compturæ, tot vnguē
ta, tot odores, tot componendī, pingendi, singendi
q; vultus artes. Iam num alio nomine viris magis
commendatae sunt q̄ stulticiæ. Quid eī est quod

ERASMI.

illi mulieribus non permittunt. At quo tandem auctoramento, nisi voluptatis? Delectant autem non alia re, quam stulticia. Id esse vero, non ibit inficias quisque secum reputarit, quas vir cum muliere dicat ineptias, quas agat nugas, quoties feminea voluptate deseruerit viu. Habetis igitur primum & principium vitae oblationem, quo fonte proficiat. Sed sunt nonnulli, cum primis aut senes, bibaces quodam illi magis quam mulierosi, qui summa voluptate in copotacionibus constituunt. Evidenter an sit ullum laudum conuicium, ubi mulier non adsit viderint alii, illud certe constat citra stultici condimentum, nullum omnino suave esse. adeo ut si desit quod vel vera vel simulata stultitia rismus moveat, γέλωτο πόδινον quempia vel mercede conductum uedi artificem accersant, aut ridiculum aliquem parasitum adhibeant, quodendis hoc est stultis dictiis, silentium ac tristiciam compotationis discutiat. Quorsum enim attinet tot bellariis, tot laudicis, tot cupediis onerare vetrem, nisi oculi pariter & aures, nisi totus animus risu, iocis, leporibus pasceretur. At istiusmodi tragematum, ego sum architectrix unica. Quodque illa ipsa τραγουδισαι in conuiciis solennia, regem sortiri talis, lusita τραγουδων tessera, philotesque invitare, ad myrtum canere, saltare, mensisse, gesticulari, non a septem Graeciae sophis, verum φιλοτεχνικo nobis ad humani generis salutem reperta sunt. Atqui omnium huiusmodi rerum ea natura est, ut quo plus habeant stulticiam, hoc plus conferant vitae mortalium, quae si tristis sit, ne vita quidem appellanda videatur. Tristis autem euadat oportet, nisi cognatum tedium hoc genus oblationis absterferis. Sed erunt fortassis, qui hoc quoque voluerint.

B ij

MORIA

De amicitia ptatis genus negligent, & in amicorum charitate &cō
suetudine acquiescant, amicitiam dicitates vnam
rebus omnibus anteponendam, quippe rem vsc
adeo necessariā, vt nec aer, nec ignis, nec aqua ma
gis. rursus adeo iucundā, vt qui hanc de medio su
stulerit, Solem sustulerit, adeo deniq; honestam (si
quid tamen hoc ad rem pertinet) vt nec ipsi philoso
phi vereantur eam inter praecipua bona commemo
rare. Sed quid, si doceo, me huius quoq; tanti boni
& puppim esse & proram? Docebo autem non cro
codilitis aut soritis ceratinis, aut alijs id genus diale
cticorum argutijs, sed pingui (quod aiunt) Miner
ua, rem digito propemodum ostendam. Age, cōni
uere, labi, cecutire, hallucinari in amicorum vitijs, q
dam etiam insignia vicia, pro virtutib; amare mis
rariq; an non stulticæ videtur affine? Quid cum ali
us exosculatur neuum in amico, alium delectat Po
lypus agnē, cum filium strabonem appellat petum
pater. Quid inq; hoc est nisi mera stulticia? clamēt
terq; quaterq; stulticiam esse, atqui hecvna stulticia
& iungit iunctos, & seruat amicos. De mortalibus
loquor, quorum nemo sine vicijs nascitur, optimus
ille est qui minimis vrgetur. Cum interim inter sa
pientes istos deos, aut omnino non coalescit amici
tia, aut tetrica quædam & insuavis intercedit, nec
ea nisi cum paucissimis, nam cum nullis dicere reli
gio est, propterea quod maxima pars hominum de
sist, immo nullus est qui non multis modis delis
ret, & non nisi inter similes cohæret necessitudo.
Quod si quando inter se ueros istos coierit mutua
beniuolentia, ea certe haud quaq; stabilis est, nec ad

Horatius

ERASMI.

modum duratura, nimirum inter morosos & plus
satis oculatos, ut qui in amicorum vitijs tam cernunt
acutum, & aut aquila aut serpens Epidaurius. At ip
si in ppris vitijs q̄ lippiunt, & q̄ non vident mantis
cam in tergo pendentē. Itaq̄ cum ea sit hominū na
tura, vt nullū ingenium reperiatur non magnis ob
noxium vitijs. adde tantam animorum ac studiorū
dissimilitudinem, tot lapsus, tot errata, tot casus vi
tae mortalīs, quo pacto vel horam constabit inter
argos istos amicitiae iucunditas, nisi accesserit ea
quā mire Græci ἐυθεία, & appellant, quam seu stul
ticiam, seu morum facilitatem vertas licebit. Quid
autem? an non Cupido ille omnis necessitudinis au
ctor & parens, prorsum oculis captus est, cui quem ex theocri
admodum τὸ μὲν καλὸν πέφανται. Itidem ins
ter vos quoq; efficit, vt suū cuiq; pulchrum videat,
vt cascus cascā, perinde, vt pupus pupam deamet,
hec passim & fiunt & ridentur. Sed tamen hec ridi
cula iucundam vitæ glutinant, copulantq; societa
tem. Porro quod de amicitia dictū est, id mul^{i. ignavia;}
to magis de coniugio sentiendū, quod quidē nihil um^{sanitas.}
est aliud q̄ īndividua vitæ coniunctio. Deū immor
talem, que non diuertia, aut etiam diuertijs deterio
ra passim acciderent, nisi viri fœminæq; domestica
confuetudo, per adulatioēm, per iocum, per facilita
tem, errorem, dissimulatioēm, meum utiq; satellitiū
fulcireſ alereturq; Pape, & pauca coirent matrimo
nia, si spōsus prudēter exquereret, quos lusus delica
ta illa, sicuti videat, ac pudēs vnguncula, iā multo an
nuptias luserit. Tū q̄to pauciora cohererent inita,
nisi plurima vxorum facta, p̄ viri vel negligentiam,

Cupido.

bucoliastis.
i. nō pulcra
pulcra vidē
tur.

MORIA

vel stupore laterent: Atq; hec qdem merito stultis
cię tribuunt, verum ea interim prestat vt marito ius-
cunda sit vxor, vxori iucundus maritus, vt tranquil-
la domus, vt maneat affinitas. Ridetur, cuculus, cur-
ruca, & quid non vocatur, cum moechæ lachrymas
labellis exorbet. At quanto felicius, sic errare, q
Zelotypæ diligentia, cum sese conficere, tum om-
nia miscere tragedijs: In summa, vslq adeo nulla so-
cetas, nulla vitæ coniunctio, sine me vel iucunda,
vel stabilis esse potest, vt nec populus principē, nec
seruum herus, nec heram pedissequa, nec discipu-
lū p̄ceptor, nec amicus amicū, nec maritū vxor, nec
locator conductorē, nec cōtubernalis contubernas-
lem, nec conuictor cōuictorem diutius ferat, nisi vi-
cissim inter sese nunc errent, nūc adulent, nunc pru-
dentes conniveant, nunc aliquo stulticie melle sese
deliniant. Iam hec scio videri maxima, sed audietis
maiora. Quæso num quenq; amabit, qui ip̄e semet
oderit? Num cum alio cōcordabit, q secum ip̄e dis-
fidet? Num vlli voluptatē adferet, q sibimetipsi sit
grauius ac molestus? Istud opinor nemo dixerit, nisi
qui sit ipsa stultior stulticia: Atqui si me excluseris,
adeo nemo poterit alterū ferre, ut ip̄e etiam sibi q̄s
q̄ pureat, sua cuiq; sordeant, sibi quisq; sit inuisus.
Quandoqdem id mali natura, non paucis in rebus
nouerca magis q̄ parens, mortalium ingenij inse-
uit, p̄cipue paulo cordator, vt sui quenq; pœnitē-
at, admiretur aliena, quo sit vt omnes dores, omnis
elegantia, decorq; vitæ vitiatur, pereatq;. Quid em̄
proderit forma, p̄cipuum deorum immortali-
um munus, si putiditatis vitio cōtaminetur? Quid

ERASMI.

āuentā si senilis tristiciē fermento corrumpat: De
niq; quid in oī vitæ munere, vel tecum, vel apud
alios acturus es cū decoro (est em̄ non artis modo,
verū etiam omnis actōis caput, decere quod agas)
nisi ad sit dextra hæc Philautia, q̄ mihi merito ger-
manæ est vice, adeo strenue meas vbiq; ptes agit.
Quid aut̄ aequē stultum, atq; tibijpsi placere: teip-
sum admirari: At rursus qd̄ venustū, quid gratio-
sum, quid non indecorū erit, quod agas, ip̄e tibi dis-
plicens? Tolle hoc vitæ condimentū, & protinus fri-
gebit cum sua actōe orator, nulli placebit cum suis
numeris musicus, explodetur cum sua gesticulati-
one histrio, ridebit vna suis cum musis Poeta, sor-
debit cum arte pictor, esuriet cum pharmacis medi-
cus, postremo pro Nireo Thersites, p̄ Phaone Ne-
stor, pro Minerua sus, pro facundo infans, pro vrba
no rusticus videberis. In tantū necesse est vt sibi q̄q;
quisq; blandiatur, & assentiuncula quapiā sibi prius
commendetur, q̄ alij possit esse commēdatus. De-
niq; cum p̄cipua felicitatis pars sit, quod sis esse ve-
lis, nimirum toūum hoc præstat cōpendio mea Phi-
lautia, vt neminem suæ formæ, neminem sui inge-
nij, neminem generis, neminem loci, neminem in-
stituti, neminem patriæ p̄ceniteat, adeo ut nec Hir-
landus cum Italo, nec Thrax cum Atheniensis, nec
Scytha cum insulis fortunatis cupiat permutare.
Et o singularem naturæ sollicitudinem, vt in tanta
rerum varietate paria fœcit omnia. Vbi dotibus su-
is nonnihil detraxit, ibi plusculum Philautiæ solet
addere, q̄q; hoc ipsum stulte profecto dixi, cū hęc
ipsa dos sit vel maxima, ut ne interim dicam, nullū

C

MORIA

Belli causa
stulticia.

A nulla rō.

Socratis
stulticia

Egregium facinus adiri, nisi meo impulsu, nullas
egregias artes nisi me auctore, fuisse reptas. An
non omniū laudatorū facinorū seges ac fons est bel
ium? Porro qd stultius q̄ ob causas nescio q̄s, cer
tamen eiusmodi suscipe, vnde ps vtraq; semp plus
aufert incōmodi q̄ boni? Nam eorū q̄ cadunt velu
ti Megarensiū δυστελον Αδηοσ, deinde cū iam vtrinq;
constitere ferratae acies, & rauco crepuerunt cornua
cantu, q̄s oro sapiētū istorū vſus: qui studijs exhaus
sti, vix tenui frigidocq; sanguine spūm ducunt. Craf
sis ac pīnguibus opus est, qbus q̄ plurimū adfit au
daciæ, mentis q̄ minimū, nisi si quis Demosthenē
militem malit, qui Archilochi secutus consiliū, vix
conspectis hostib; abiecto clypeo fugit, tam igna
uus miles, q̄ orator sapiens. Sed cōsiliū (inqunt) in
bellis plurimū habet momēti. Egdem fateor in du
ce, v̄rē id qdē militare non philosophicū, parasit
is, lenonibus, latronibus, sicarijs, agricolis, stupi
dis, oberatis & huiusmodi mortalium fece, res tam
prēclara gerit, non philosophis lucernarijs, qui qui
dem q̄ sint ad omnē vitæ vſum inutiles, vel Socra
tes ip̄e vñus Apollinis oraculo sapiens, sed minime
sapienter iudicatus, documento esse potest, qui ne
scio qd publice conatus agere, summo cum omniū
risu discessit. Qz q̄ vir is in hoc non vſq; quaq; desis
puit, quod sapientis cognomē non agnoscit, atq; ip
si deo rescribit. Quodq; censet sapienti a rep. tractā
da abstinentiū esse, nisi quod potius monere debu
erat, a sapientia temperandū ei, qui velit in hominū
haberi numero. Deinde quid eūdem accusatum ad
cicutam bibendam adegit, nisi sapientia? Nam dū

ERASMI.

nubes & Ideas philosopharū, dum pulicis pedes me
tit, dum culicū vocem mirat, quae ad vitam cōtemat
tinent, non didicit. Sed adest p̄ceptorū de capite perī
clitanti discipulus Plato, egregius scilicet patronus
q̄ turbæ strepitu offensus, vix dīmidiatā illā perios
dum p̄nunciare potuit. Iam quid dīcam de Theos
phrasto? q̄ p̄gressus in concionem, repente obmū
tuit, pīnde quasi lupo conspecto, qui militem anis
masset in bello. Isocrates ob ingenij timiditatē, nec Isocrates.
hīscere vñq̄ est ausus. M. Tullius eloquentiæ Ro
manæ parens, sempīndecora trepidatōe, pīnde qua
si puer singultiens, exordīi consuevit. Idq̄ Fabius
interpretatur cordati oratoris, & periculū intelligen
tis argumentum. Verum cum hoc dīcit, an non pa
lam fatetur sapientiam obstare ad rem probe geren
dam? Quid isti facient cum res ferro geritur, qui tū
metu exanimantur, cum nudis verbis est decertan
dum? Et post hec celebratur si dijs placet, preclara il
la Platonis sententia, beatas fore respublicas, si aut
imperent philosophi, aut philosophentur Imperato
res. Imo si consules historicos, reperies nimirū nul
los reip. pestilentiores fuisse principes, q̄ si quando
in philosophastrum aliquem, aut literis addictū ins
ciderit imperium, cuius rei satis opinor faciunt fidē
Catones, quorum alter insanis delationibus reipu
tranquillitatem vexauit, alter libertatem. P.R. dum
nimium sapienter vindicat, funditus subuertit. Ad
de his Brutos, Cassios, Gracchos ac Ciceronē etiā
ipsum, qui non minus pestilens fuit Romanorum
reipu. q̄ Demosthenes Atheniensium. Porro M.
Antoniūs (ut donemus bonū imperatorem fuisse) A. Antoni⁹

Plato.

Theophr
stus,

Isocrates.

Cicero.

Catones

C ij

MORIA

a. a fini ad
lyram

Philosophi
res cōium
sunt impiti.

Timon

nam idipm extorqre possim (fuit em hoc ipso noīe
graui atq; inuisus ciuib; q tam philosophus eis
set). Sed tñ vt donemus fuisse bonis, at certe pestilē
tior fuit reip. tali relicto filio, q fuerat sua adminis
tratōe salutaris. Quandoqdem solet hoc hominū
genus, q sese sapientiae studio dediderūt, cū cæteris
in rebus, tum p̄cipue in liberis p̄pagandis infœli
cissimū esse, puidenter opinor natura, ne malū hoc
inter mortales latius serpat. Sed vtcūq; ferēdū, si tñ
ad publica munia forēt dvoi πρὸσ λύραν nisi ad oēm
pr̄fus vitæ functōem nihilo essent dexteriores. Ad
cōuiuiū adhibe sapiētē, aut tristi silentio, aut mole
stis qstiumculis obturbabit. Ad choz̄ aduoca, cas
melū saltare dices. Ad publicos ludos trahe, ipovul
tu, populi voluptatibus obstabir, & cogere theatro
migrare sap̄es Cato, qñqdem sup̄ciliū nō p̄t pone
re. In colloquum inciderit, repēte lupus in fabula. Si
qd emēdū, si cōtrahēdū, breuiter si qd eoꝝ agēdū,
sine qbus hec quotidiana vita trāsigi nō p̄t, stipite
dicas sapiētē istū, nō hoīem, vſq; adeo nec sibi, nes
q; patriæ, neq; suis vſq; vſui esse p̄t, ppter ea qd cōis
um reꝝ sit imperitus, & a populari opinione, vulga
ribusq; institutis longe lateq; discrepet. Qua qdē ex
re, odiū quoq; cōsequaf necessum est, nimirū ob rā
tam vitæ atq; animoꝝ dissimilitudinē. Quid em oī
no geris inter mortales, nō stulticiæ plenum, idq; a
stultis & apud stultos? Q; si quis vnuſ vniuersisve
lit obſtreperere, huic ego suaserim, vt Timonē imita
tus, in solitudinē aliquā demigret, atq; ibi ſolus ſua
fruat sapientia. Verū ut ad id quod institueram
reuerter, q vis ſaxeos & agrestes illos hoīes in ciui

ERASMI.

tatem coegit, nisi adulatio? Nihil em aliud significat illa Amphionis & Orphei cithara. Quae res, plebem Romanam iam extrema molientem, in concordia ciuitatis reuocauit. Num orō philosophica? Minime. Immo ridiculus ac puerilis apolodus de vêtre religio corporis membris confictus. Idem valuit The Themisto mistoclis apolodus consimilis de vulpe & eticio. q des. sapientis orō tantumdem potuisset, q̄tū cōmenticia illa cerua Sertorij potuit. Quantū Laconis illius de duobus canibus, dec̄ vellēdis equinæ caudæ pilis ridendū cōmentū. Vt ne qd dicam de Minoe, dec̄ Numa, quoꝝ vterq fabulosis inuentis, stultā multitudinē rexīt. huiusmodi nugis cōmouet ingēs ac potēs illa belua populū. Atrursum, quae ciuitas vnq̄ Platonis aut Aristotelis leges, aut Socratis dogmata recepit. Tū aut q̄ res Decijs p̄stasit, vt vltro se se dijs manibus deuouerēt? Quid. Q. Curtiū in spe cū traxit, nisi ianis gloria, dulcissima qdā Siren, sed mirum q̄ sapientibus istis damnata? Quid enim stultius inquiunt, q̄ supplicē cādidatū blādiri populo, congiarijs fauore emere, venari tot stultorū aplausus, exclamatōibus sibi placere, in triūpho vesluti signū aliquod, populo spectandū circūferti, cneum in foro stare. Adde his noim & cognom ad oportōes, adde diuinos honores homūcionē exhibitos adde publicis ceremonijs in deos relatōs, etiā sceles ratissimos tyrānos. Stultissima sunt hec, & ad q̄ redenda nō vnius sufficiat Democritus. Quis negat? Atq̄, hoc fonte nata sunt fortiū heroū facinora, quae tot eloquētiū virorū līris in cœlū tollunt. Hęc stultitia parit ciuitates, hac cōstant imperia, magistra:

C iiij

MORIA

tus, religio, consilia, iudicia, nec aliud omnino est via
ta humana quam stulticie lusus quidam. Nam vero, ut
de artibus dicatur, quod tandem mortalium ingenia, ad exco-
gitandas prodendasque posteris tot egregias, ut putatur, dis-
ciplinas excitauit, nisi gloriae sitis, tamen vigilijs, tan-
tis sudoribus, famam nescio quam, qua nihil esse per ina-
nius, redimendam putarunt hoies vere stultissimi. Sed
interim stulticie tot iam egregia vita cōmoda debe-
tis, quodque est longe dulcissimum, aliena fruimini ins-
ania. Ergo posteaq; mihi fortitudinis & industriæ
laudem vindicauimus, quod si prudentiae quoque vindicemus.
Sed dixerit aliquis eadē opera igne aquæ misceas licet.
Vix hoc quoque successus arbitror, si vos modo quod an hac foecistis, auribus atque animis fauebis-

De prudē-
bus & sapienti-
bus.

Factum vero p̄ex se, λέτε μήπως έγώ. Sunt enim duo principia ad
famus cog-
nitionem reorum parādā obstacula. Pudor q; sumum
mouit.

magis cōpetet sapientē, quod primus ob pudorem, prius ob
animi timideatē nihil aggreditur, an stultū, quem neque
pudor, quo vacat, neque pīculū, quod non p̄pedit, ab illa
re deterret. Sapientis ad libros veterum cōfugit, atque hīc
meras vocū argutias ediscit. Stultus adeūdis comi-
nusque pīclitādis rebus, verā ni fallor, prudentiā colla-
git. Id quod vidisse videret Homerus, etiā si cecus, cū ait
cognitōem reorum parādā obstacula. Pudor q; sumum
offundit animo. & metus, q; ostendo pīculo, dehor-
eat ab adeūdis facinoribus, at his magnifice liberat
stulticia. Pauci mortales intelligunt, ad quā multas alio-
as quoque cōmoditates cōducat, nuncque pudeſcere, &
nihil non audere. Quod si prudentiā accipere malunt, eā
quae reorum iudicio cōstat, audite obsecro, quā pīculū ab-
sunt ab hac, qui hoc nomine sese venditant. Prin-

ERASMI.

cipio constat res omnis humanas velut Alcibiadis
Silenos, binas habere facies, nimirum inter se se dissimiles, adeo ut quod prima (quod autem) fronte mors est,
si interius inspicias, vita sit, contra quod vita, mors.
Quod formosum, deforme, quod opulentum, id pauperissimum, quod infame, gloriosum. quod doctum, in-
doctum. quod robustum, imbecile. quod generosum, ignobile. quod laetum, triste. quod prosperum, aduersum. quod amicum, inamicum, quod salutare, noxiuum, breuiter oia
repente ysa reperies, si Silenus aperueris. Id si cui forte
tenimis philosophice dictum videtur, age, pinguiore
(quod autem) Minerua planius facias. Quis regem non
& opulentum, & dominum fateatur, atque nullis animi bonis in-
structus est, atque nihil illi satis est, iam videlicet pauper-
issimus est, tum enim habet plurimis addictum vicijs
iam turpiter seruus est. Ad eundem modum in caete-
ris quoque philosophari licet, sed hoc exempli vice
posuisse satis sit. At quorsum hec inquiet aliquis?
Audite quo rem deducamus. Si quis histrionibus
in scaena fabulam agentibus, personas detrahere co-
netur, ac spectatoribus veras nativasque facies ostendere, nonne is fabula omnem puerterit, dignusque ha-
beat, quem oes et theatro veluti lymphatum, saxis ejus-
ant. Exorietur autem repente noua rex spes, ut quod mo-
do mulier, nunc vir. qui modo iuuenis, mox senex
que paulo ante rex, subito Dama, que modo deus, repente ho-
munculus apparet. Verum eum errorē tollere, est fabula
omnem perturbare. Illud ipsum segmentum & fucus
est, quod spectatorum oculos detinet. Porro morta-
lium vita omnis, quid aliud est, quam fabula quepis-
am: in qua alij alij obiecti personis, procedunt,

C iiiij

MORIA

aguntq; suas quisq; partes, donec choragus educat
e pscœnio, q sœpe tamen eūdem diuerso cultu pdt
re iubet, vt q modo regem purpuratū egerat, nunc
seruulū pannosum gerat. Adumbrata qdem om̄ia,
sed hæc fabula non aliter agitur. Hic si mihi sapiens
aliquis cœlo delapsus, subito exoriat, clamitetq; hūc,
quē oēsvt deū ac dñm suspiciunt, nec hominē esse,
quod pecudū ritu dueat affectibus, seruum esse ins-
fimum, q tam multis tamq; foedis dominis sponte
seruiat. Rursum aliū q parentē extinctū luget, ride-
re iubeat, q iam demū ille viuere coepit, cū aliquoq
vita haec nihil aliud sit q̄ mors qdam. Porro alium
stemmatiſ gloriante, ignobilē ac nothū appelleat, q
a yture longe absit, quæ sola nobilitatis sit fons, ad
q; eūdem modū de cæteris omnibus loquatur, que
so qd is aliud egerit, nīsi vt demens, ac furiosus om-
nibus esse videat. Vt nihil est stultius p̄postera sapi-
entia, ita puerfa prudentia nihil imprudentius. Siq
dem puerse facit, q seſe non accommodet rebus p̄-
sentibus, forocq; nolit vti, nec saltem legis illius cō-
uiuialis meminerit κπ̄ισι, κ ἀπ̄ισι postuletq;, vt fa-
bula iam non sit fabula. Contra vere prudentis est,
cū sis mortalís, nihil vltra sortem sapere velle, cum
q; vniuersa hominū multitudine, vel conniuere li-
benter, vel comiter errare. At istud ipsum inquiunt
stulticie est, Sed illud odi immortales eloquar ne
an fileam? Cur autem fileam, cum sit vero verius?
Sed pr̄stiterit fortassis in re tanta musas ex Eliso-
ne accersere, quas Poetae s̄apius ob meras nugas,
aduocare solent. Adeste igitur paulisp; Iouis
filiae, dum ostendo, nec ad egregiam illā sapiētiām

ERASMI.

ac felicitatis (ut ipsi vocant) arcem aditū esse cuiq;
nisi stulticia duce. Jam primū illud in confessō est,
affectus omnes ad stulticiā p̄tinere, quandoquidē
haec nota, a stulto sapientem discernunt, quod hunc
affectus, hunc ratio temperat. Eoq; Stoici perturba
tiones omnes ceu morbos, a sapiente semouēt, ves
tum affectus isti non solum paedagogorū vice fun
guntur, ad sapientiae portum p̄perantibus, verum
etiam in omni virtutis functōe, ceu calcaria stimuli
q; quidam adesse solent, velut ad bene agendū ex
hortatores. Q; hīc fortiter reclamat, bis Stoicus
Seneca, qui prorsus omnem affectū adimit sapien
ti, verum cum id facit, iam ne hominem qdem relin
quit, sed nouum potius deum quendam *Aphrodite* *i. fabricat.*
q; nec extitit vnḡ nec extabit, imo vt apti
us dicam, marmoreū hominis simulachrū constitu
it, stupidum & ab omni prorsus humano sensu ali
enum. Proinde si libet i p̄ suo sapiente fruantur, ci
traq; riualem ament licet, cūq; eo vel in ciuitate Pla
tonis, vel si malint, in Idear̄ regione, vel in Tanta
lijs inhabitent hortis. Quis em̄ non istiusmodi ho
minē, ceu portentum ac spectrū fugiet, horreatq; q; ad
omnes naturae sensus obsurduerit, qui nullis sit
affectibus, nec amore, nec misericordia magis com
moueatur, q; si dura silex, aut stet Marpesia cautes,
quem nihil fugiat, qui nihil erret, sed ceu Lynceus
q; spiam, nihil non p̄spiciat, nihil non adamassim p̄
pendat, nihil ignoscat, qui solus seipso sit contētus,
solus diuies, solus sanus, solus rex, solus liber, om
nia solus, sed suo solius iudicio, qui nullum moret
amicū, ip̄e amicus nemini, qui dij̄ quoq; ipsis non

C v

MORIA

De miseria
humana.

.iharenam
metiri.

dubitet mandare laqueum, qui quicquid in omni vita geritur, velut insanum damnet, rideatq;. Atqui huiusmodi animal, est absolutus ille sapiens. Quæso si res agas suffragijs, quæ ciuitas istiusmodi magistratum sibi velit, aut quis exercitus talem optet ducem, immo quæ mulier id genus maritum, quis coniuuator, eiusmodi coniuam. quis seruus talibus moribus dominū, vel optet vel ferat? Quis aut non malit, vel vñquemvis de media stultissimorū hominum plebe, qui stultus stultis, vel impare possit vel parere, qui sui similibus placeat, sed q; pluri mis, qui comis sit in uxorem, iucundus amicis, belius coniuua, coniuctor facilis, postremo qui nihil humani a se alienum purer. Sed me quidem sā dudum istius sapientiā piget, quare ad reliqua comoda sese recipiat oratio.

Agedū si quis velut e sublimi specula circumspicit, ita ut Iouem Poetę facere prædicant, quot calamitasibus hominum vita sit obnoxia, q; misera, q; sordida natiuitas, q; laboriosa educatio, quot iniurijs exposita pueritia, quot sudoribus adacta iuuētis, q; grauis senectus, q; dura mortis necessitas. deinde in omni vita, quot morbo um agmina infestent, quot immineant casus, quot ingruant in commoda, q; nihil usq; nō plurimo felle tinclum, vt ne commemore ista que homini ab homine inferuntur mala, quod genus sunt paupertas, carcer, infamia, pudor, tormenta, insidiæ proditio, conuictia, lites, fraudes. Sed ego iam plane τὸν ἀριθμὸν ἀνακετεῖν aggredior. Porro quibus admissis ista commeruerint homines, aut quis deus iratus, eos in has miseras nasci cogerit, non est mis

ERASMI.

hi fas in præsentia proloqui. verum ista qui secum
perpendat, nonne Milesiarum virginum probabit
exemplum, etiam si miserandum? At qui nam po-
tissimum sibi vîte tedio fatum accersiuere? Nonne
sapientiae confines, inter quos, ut interim Dioge-
nes, Xenocrates, Catones, Cassios ac Brutos sileā,
Chiron ille cum immortalem esse liceret, vltro mor-
tem preceptauit. Videlis opinor, quid futurum sit,
si passim sapiant homines. Nempe altero luto, alte-
ro figulo Prometheus opus fore. Verū ego partim
per ignorantiā, partim per incogitantiam, nonnun-
q̄ p̄ obliuionē malorum, aliquando spem bonorū,
aliquoties nonnihil mellis voluptatibus aspergens,
ita tantis in malis succurro, ut ne tum quidem libe-
at vitam relinquere, cum exactio parcarum stamine
ipsa iam dudum eos reliquit vita, quoq̄ minus sit
causa, cur in vita manere debeant, hoc magis iuuat
vivere, tantum abest, vt ullo vitæ tedio tangantur.

Mei nimirum muneris est, quod passim Nesto
rea senecta senes videtis, quibus iam ^{tuis deside-}
re species q̄ nū insenib⁹
dem hominis superest, balbos, deliros, edentulos,
canos, caluos, vel vt magis Aristophanicis eos des
Sordentes. scribam verbis γίπωντας καφιστάλιον γίσσον τυρους, mi-
μηλόντας ναλοισ και ταλοισ, tamen vsc⁹ adeo vi-
seros, rugo-
ta delectari, adeo φεχνήν, ut alius tingat canos, edentulos, &
alius appositicia coma caluitium dissimulet, alius recuntos v̄
dentibus vtatur mutuo fortassis a sue quopiā sum⁹ impudētes,
ptis, hic in puellam aliquā misere depereat, & ama iuuenitler-
toris ineptijs, quemuis etiam superet adolescentus ineptire
Iam. Nam vt capulares iam, metaq̄ silicernia, tene-
ram aliquam iuuēculam ducant vxorem, eamq̄ &c

Chiron

MORIA

De mulieri-
bus vetulis. indotatam, & alijs usui futuram, id adeo frequens,
vt p̄p̄emodum, & laudi detur. Sed multo etiā
suauius, si quis animaduertat anus lōgo iam senio
mortuas, adeoq; cadaverosas, vt ab inferis redisse
videri possint, tamen illud semp̄ in ore habere φῶσ
& οὐδεὶς adhuc catullire, atq; vt græci dicere solent &
προῦν, & magna mercede conductū aliquē Phaonē
inducere, fucis assidue vultum oblinere, nusq; a spe
culo discedere, infimæ pubis syluam vellere, vietas
ac putres ostentare māmas, tremulocq; gannitu, lan
guentem sollicitare cupidinē, potitare, misceri puel
lae choris, literas amatorias scribere. Ridentur hec
ab oībus tanq; (uti sunt) stultissima. At ipē sibi plaz
cet, & in summis interīm versant̄ delicijs, totasq; se
se melle perungunt, meo videlicet beneficio sceli
ces. Porro q̄bus hec deridicula videntur, illud secū
expendant velim, utrum satius ducant huiusmodi
stulticia vitam plane mellitam exigere, an trabē (ut
aiunt) suspendio querere? Porro q̄ hec vulgo putā
tur infamiae obnoxia, istud nihil ad stultos meos, q̄
malum hoc aut non sentiunt, aut si qd sentiunt, fa
cile negligunt. Si saxum in caput incidat, id vere ma
lum sit. Cæteræ pudor, infamia, pbrum, maledicta,
tantū adferunt noxæ, quantū sentiunt, si sensus ab
sit, ne mala qdē sunt. Quid ledit, si totus populus
in te sibiles, modo tute tibi plaudas? Atq; vt id lices
at, sola stulticiā p̄stat. Sed mihi video audire
reclamātes philosophos. Atq; hoc ipm est (inquit)
misericordia, stulticia teneri, errare, falli, ignorare. Im
mo hoc est hominem esse. Porro miseri curvovent
non video, quandoqdem sic nati estis, sic instituti,

Quid sit misericordia
est

ERASMI.

Sic conditi, ea est cōmuniſ omniū ſors. Nihil autē miſere, quod in ſuo genere conſtat, niſi forte quis ho-
minē deplorandū exiſtimet, q̄ neq; volare poſſit cū
auibus, neq; quaternis ingredi pedibus cū reliquo
pecudū ḡnē, neq; cornibus fit obarmatus quēadmodū
tauri. Verū is eadē oga equū etiā bellissimū,
inſoſelīcē vocabit, quod neq; grāmaticā didicerit, ne
q; placētis veſcat. taurē miſere, q; ad paleſtricā ſit in
utiſis. Igī ut equus imperitus grāmaticae miſer nō
eſt, ita nec homo ſtultus inſoſelīx, ppter ea q; hec cū
illius natura cohārēt.

Verū rurſus virgēt logoſ dædali. Eſt (inqunt) homini peculiарiter addīta diſciplināe cognitio, quaq; ad miniculis id qd' natura
diſminutū eſt, ingenio pēſet. Quasi vero vllā veri fa-
ciem habeat, naturā quae in culicibus atq; adeo in
herbis ac floſculis tā ſollicitē vigilauerit, in uno ho-
mine dormitaffe, vt diſciplinis opus eſſet, quas Teu-
thus ille hūano ḡni inſenſus geniū, in ſumma pni-
cipli excogitauit, adeo nō vtileſ ad ſoſelītate, vt illi
quoq; ipi officiāt, ad qd' ppter repte dicunt, vt ele-
gāter arguit apud Platonē rex ille prudētissimus de
līra inuēto. Igī diſciplināe cū religiō hūanāe vitē pe-
ſtibus, irrepferūt, iſdē auctoribus a qbus oīa flagi-
cia pſificunt, puta dæmonibus, qbus hinc nomē
etiā inuētū, quasi Λεξιμονος, hoc eſt ſcientes, appelle-
les. Siqdem ſimplex illia aurei ſæculi gens, nullis ar-
mata diſciplinis, ſolo naturē ducitu inſtinctuq; viue-
bat. Quorūm eīm opus erat grāmatica, cū eadē eēt
oibus lingua, nec aliud ſermone petebat, niſi vt ali⁹
ali⁹ intelligeret: Quis uſus dialecticę, vbi nulla erat
pugnantū inter ſe ſentētias dimicatio? Quis Rhe-

Logodēdali

MORIA

torice locus, cum nullus alteri negotiis faceret.
Quorsum requireret legum prudentia, cū abessent
mali mores, ex qbus haud dubitate bonae leges pro-
gnatae sunt. Porro religiosiores erāt, q; vt impia cu-
riositate arcana naturae, sydeꝝ mensuras, motus ef-
fectus, abditas reꝝ causas scrutarent, nefas esse ra-
ti, si homo mortal is ultra sortem suā sage conaret.
Iam qd extra cœlū esset, ingredi dementia, ne in
mētem qdem veniebat. At labente paulatim ætatis
aureæ puritate, primū a malis vt dixi, genijs inuictæ
sunt artes, sed paucæ, atq; hæ qdem a paucis rece-
ptæ. Postea sexcentas addidit Chaldeorū supstitio,
& Græcorū octoſa leuitas, meras ingeniorū cruceſ,
adeo vt vel vna grāmatica, abūde fatis sit ad ppetuā
vitæ carnificinā. Q; q inter has ipas disciplinas, hæ
potissimum in pcio ſunt, q ad ſenſum cōem, hoc ē ad

*De medicis
i. ſolus vir
medic⁹ mul
tis viris eq
pollet.*

ſtulticiā q; pxime accedūt. Esuriūt theologi, frigēt
physici, rident astrologi, negligēt dialectici. Solus
iatrōs ἀνθρώποι πολλῶν ἀνταξιοῖς ἀνθρώποι. Atq; in hoc
ipso gñe, quo qſq; indoctiōr, audaciōr, incogitatiōr
q; hoc pluris fit etiā apud torquatos iſtos principes
Atq; medicina (ſi Platonī creditiſ) nihil aliud eſt,
q; quinta aſſentatōis particula. Sed m̄ hos pximus
datur locus leguleis, & haud ſcio an p̄imus, quoꝝ
pfeſſionē ne qd ipſa p̄nunciē, velut aſinīnā philoſo-
phi magno cōſensu ridere ſolent. Sed tñ horū aſino-
rum arbitrio, maxima, minimaq; negocia tranſigū-
tur. His latifundia crenct, cum theologus interim
excūſis totius diuinitatis ſcrinijs, lupinū arrodit, cū
cimicibus ac pediculis aſſidue bellū gerens. Ut igit
fœliciores ſunt artes, quæ maiore habent cum ſtū-

Leguli.

ERASMI.

ticia affinitatem, ita longe fœlicissimi sunt ij, qbus
pt̄sus l̄cuit ab oīm disciplinarye commercio absti-
nere, solāq; naturā ducē sequi, quē nulla sui pte mā
ca est, nisi forte mortal is fortis pomeria trāsilire veli-
mus. Odit natura fucos, multoq; fœlicius puenit,
quod nulla sit arte violatū. Agedū, an nō videtis ex
vnoquoq; reliquoq; aiantiū gñe ea fœlicissime de-
gere, q; sunt a disciplinis alienissimā; nec vlliū ma-
gisterio n̄si naturæ ducunt? Quid apibus aut fœli-
cius, aut mirabilius, at his nec corporis qdem omnes
sensus adsunt. Quid simile in extruendis ædificijs
reperiatur architectura? Quis vnq; philosophus simi-
lem instituit remp.: Rursum equus, qm̄ humanis
sensibus affinis est, & in hominū contuberniū de-
migravit, humanae item calamitatū est particeps. Equifelices
Quippe q non raro dum vinci pudet in certaminis
bus, ducitilia, & in bellis dum ambit triumphum,
confodit, simulq; cū sessore terrā ore momordit. Ut
ne cōmemorem interim, lupata frena, aculeata cal-
caria, stabuli carcerem, scuticas, fustes, vincula, ses-
forem, breuiter omnem illam seruitutis tragediam,
cui se vltro addixit, dum fortis viros imitatus, impē-
fius hostem vlcisci studet. Quanto optabilior mu-
scarum & auicularum vita ex tempore, soloq; natu vita optabili-
rae sensu degentium, modo per hominum insidias lis-
ticeat, quæ si quando caueis inclusæ, assuefcant hu-
manas sonare linguis, mīrum q; a nativo illo nito-
re degenerēt, adeo modis oībus lætius est qd' natu-
ra condidit, qd' fucauit ars. Proinde nunq; satis
laudarim, Gallū illū Pythagorā, q cum vnuis om̄ Gallus
nia fuisset, philosophus, vir, mulier, rex, priuatus,

MORIA

A. miseros
ac laborio
sos.
A. insoritē.

De fatus
naturalibus

piscis, equus, rana, opinor etiā spongia, tamē nullū animal iudicauit calamitosius hoīe, ppter ea quod cetera omnia naturae finib[us] essent contēta, solus homo sortis suæ limites egredi conareſ. Rursum inter homines, idiotas multis partibus anteponit doctis ac magnis. Ab hoc Gallo mihi nō dissentire videt H[omerus], nuga pater, qui cū mortalis omnis subinde Λειχωδή καὶ μοχθηρούο appellat, tū Ulis sem illū suū sapientis exēplar, saepenumero Λύσκου vocat, Paridē nūsc̄, nec Aiacē, nec Achillē, Quā ob re id tandem? Nisi q[uod] ille vafer & artifer, nihil nō Paladis cōsilio agebat, nīmūq[ue] sapiebat, a naturae duciū q[uod] longissime recedēs. Ut igit[ur] inter mortales ī longissime absunt a fœlicitate, q[uod] sapientiae studēt, nimis hoc ipso bis stulti, q[uod] hoīes nati cū sint, tamen obliiti conditōis suæ, deoꝝ immortalium vitam affestat, & gigantū exemplo, disciplinarum machinis naturae bellū inferūt, ita q[uod] minime miseri videntur ī, qui ad brutorū ingenium, stulticiāq[ue] q[uod] proxime accedunt, neq[ue] quicq[ue] vltra hominē moliunt. Age experiamur num hoc quoq[ue] non Stoicis enthyme matis, sed crasso quopiam exemplo queamus ostendere? Ac p[er] deos immortales est ne qc̄q[ue] sc̄elici? isto homī gñe, quos vulgo Moriones, stultos, fatuos, ac bliteos appellat, pulcherrimis vt æqdem opinor cognominib[us]. Rem dicā, prima fronte stultā fortassis atq[ue] absurdā, sed tñ vnam multo verissimam. Principio vacāt mortis metu nō mediocri p[ro] Iouem malo. vacāt cōsciētiae carnificina, nō territāt[ur] manū fabulamētis, nō expauescūt spectris aut Lemnib[us], nō torquēt[ur] metu impēdentiū malorū, non spe

ERASMI.

futuro& bono& distenduntur. In summa non dis-
ceratur milibus curarum, quibus hec vita obnoxia
est, non puden&unt, non verentur, non ambiunt, nō
inuident, non amant. Deniq; si proprius etiā ad bru-
torum animantium insipientiam accesserint, ne pec-
cant qđem auctoribus theologis. Hic mihi iam ex-
pendas velim stultissime sapiens, quo vndiq; solli-
citudinib; noctes diesq; discrutietur animus tuus:
congeras in vnum aceruum, vniuersa vitæ tuae in-
commoda, atq; ita demum intelliges, quantis ma-
lis meos fatuos subduxerim. Adde huc, q; non so-
lum ipsi perpetuo gaudent, ludunt, cantillant, ridēt
verū tam ceteris omnibus, quo cūq; se se verterint,
voluptatem, iocum, lusum, risumq; adferunt, velut
in hoc ipsum a deorum indulgentia dati, ut huma-
næ vitæ tristiciam exhilararent. Vnde sit vt cū alijs,
in alios varius sit affectus, hos omnes ex æquo tan-
q; suos agnoscant, expetant, pascant, soueant, com-
pleteantur, succurrant, si quid acciderit, impune per-
mittant, quicquid vel dixerint vel fœcerint. Adeo-
q; nemo illis nocere cupit, vt feræ quoq; belluæ ab
illorum iniuria temperent, sensu quodam innocen-
tię naturali. Sunt enim vere sacri dijs præcipue mi-
hi, ideoq; non iniuria hunc honorem om̄es illis ha-
bent. Quid quod summis etiā regibus adeo sunt
in delicijs, vt nonnulli sine his, necq; prandere, nec
ingredi, nec omnino vel horam durare possint. Ne
q; vero paulo interuallo, hos bliteos suis illis tetris-
cis sophis anteponunt, quos tamen ipsos aliquot
honoris gratia solent alere. Cur autem anteponant
nec obscurum arbitror, nec mirum videri debet, cū

D

MORIA

Sapientes illi nil nisi triste soleat adferre principibus
suaq; doctrina freti, non vereant aliquoties auricu-
las teneras mordaci radere vero. Moriones aut id pa-
stant, quod vnu vnde cūq; principes modis omnibus
aucupatur, iocos, risus, cachinnos, delicias. Iā
accipite & hāc non aspernandā stultorē dotem, q; so-
li simplices ac veridici sunt, qd aut veritate laudati-
us. Q; ēm Alcibiadeū apud Platonem puerbi-
um, veritatē vino puericiæq; tribuit, tamen omnis ea
laus mihi peculiariter debet, vel Euripide teste, cu-
ius extat illud celebre de nobis dictū. μωρὸν γάρ μω-
ρὸσ λέγει. Fatuus quicqd habet in pectore, id & vul-
tu præ se fert, & orōne pmit. At sapientū sunt duæ
illæ linguae (vt idem meminit Euripides) quarū al-
tera verum dicunt, altera, quæ pro tempore iudicarint
oportuna. Horū est nigræ in candida vertere, & eodē
ex ore frigidū pariter & calidū efflare, longe q; aliud
conditū habere in pectore, aliud sermone singere.
Porro in tāta fœlicitate, tamen hoc nomine princis-
pes mihi vident infœlicissimi, quod deest a quo ve-
rum audiant, & assentores p amicis habere cogun-
tur. Sed abhorret a vero principū aures, dixerit alii
quis, & hac ipsa de causa sapientes istos fugitāt, qd
vereant ne q; forte liberior existat, q; vera magis q;
iucunda loq; audeat. ita qdē res habet, inuisa regibus
yitas. Sed tamē hoc pmi mire in fatuis meis vnu ve-
nit, vt non vera modo, verū etiam apta conuicia cū
voluptate audiant, adeo vt idem dictū, quod sia sa-
pientis ore pficiscat, capitale fuerat futurū, a Mois-
one pfectum, incredibilem voluptatem pariat. Ha-
bet enim genuinam quandam delectandī vim veri-

Stultus em
stulta logi.

ERASMI.

tas, si nihil accedit quod offendat. verum id quidē
solis fatuis dīj dederūt. ijsdem ferme de causis hoc
hominum genere mulieres gaudere solent impens
sīus, vtpote ad voluptatē & nugas natura, ppenſio
res. Proinde quicqd cum huiusmodi facit arint, eti
am si nōnunq̄ serium, illæ tamen iocum ac lusum
interpretant, vt est ingeniosus pſertim ad p̄texenda
commiffā sua, sexus ille. Igit̄, vt ad fatuoꝝ ſc̄licita
tem redeam, multa cum iucunditate peracta vita,
nullo mortis vel metu, vel sensu, recta in cāpos ely
ſios demigrant, & illicpias atq; ocoſas animas lusi
bus suis delectaturi. Eamus nunc, & quēuis etiā
ſapientem, cū huius Morionis forte cōferamus. Fin
ge quod huic opponas exemplar ſapientiæ, homi
nem qui totam pueritiam atq; adolescentiā in pdis
cendis disciplinis contriuerit, & ſuauissimā vītē par
tem ppetuis vigilijs, curis, ſudoribus p̄diderit, ne in
reliqua qđem om̄i vita, vel tantillū voluptatis degu
ſtarit. ſemp parcus, paup, triftis, tetricus, ſibi ipſi ini
quus ac durus. alijs grauis & iuifus, pallore, macie,
valitudine, lippitudine, conſectus ſenio, canicieq;
multo añ diē cōtracta, añ diē fugiens e vita, qđq; qđ
refert, qñ moriaſ iſtiuſmodi q nunq̄ vixerit. Habe
tis egregiā illā ſapiētiſ imaginē. At hic rursus obgā
niūt mihi, ἐΚΤΙΣ ΣΩΘ ΒΔΤΩΧΟΙ. nihil inquit mi
ſerius iſania, Sed iſignis ſtulticia, vel iſanię pxi
ma eſt, vel iſa potius iſania. Quid em̄ aliud eſt iſ
ſanire q̄ errare aīo; verę iſti tota errāt via. Age hūc q̄
q; ſyllogiſmū diſſipemus, muſis bñ forūnantibus.
Argute qđem iſti. Verum quemadmodum apud
Platonem docet Socrates, ex vna Venere ſecta, du

Stoicē ranc

D ij

MORIA

as. & ex uno Cupidine dissecto, duos faciens. itidē
& istos dialecticos decebat insaniā ab insania distin-
guere, si modo ipsi sani videri vellēt. Necq; em̄ p̄tin⁹
omnis insania calamitosa est, alioq; non dixisset Ho-
ratius, An me ludit amabilis insania. necq; Plato, po-
etae, vatū, & amantiū furorem, inter p̄cipua vitę bo-
na collocasset. Nec vates illa labore Aeneę vocasset
Insaniae du-
plex genus. insanū. Verę est duplex insaniae genus, alterę quod
ab inferis dirae vltices submittit, quoties immis-
anguibus, vel ardorem belli, vel inexplebilē auri si-
tim, vel dedecorosum ac nefariū amorem, vel parri-
cidium, incestum, sacrilegiū, aut aliam id genus pe-
stē aliquā in pectora mortalium inuenit, siue cum
nocentē & conscientium animū furijs ac terriculorū fas-
cibus agūt. Est alterum huic longe dissimile, quod
videlicet a me p̄ficiunt, omniū maxime exoptant
dū. Id accedit quoties iucundus qdam mentis error
similē anxijs illis curis animū liberat, & multijus-
ga voluptate delibutū reddit. Atq; hunc mentis ers-
torem, ceu magnū quoddam deoꝝ munus, ad At-
ticum scribēs optat Cicero, nimisq; quo tantorū ma-
iorū sensū carere posset, neq; p̄perā sensit Argivus
ille, q; haec tenus insaniebat, ut totos dies sol⁹ deside-
ret in theatro, ridens, plaudens, gaudens, q; cedes-
ret illis miras agi tragædias, cum nihil omnino age-
ret. Cum in cæteris vitæ officijs p̄be sese gereret, iu-
cundus amicis, comis in vxore, posset q; ignoscere
serius, Et signo lesæ non insanire lagenę. Hunc vbi
cognatorū opera datis pharmacis morbo leuasset,
sibiq; iam totus esset redditus, hūc in modū cū ami-
cis expostulans, Polme occidisti amici. Nō scruas-

ERASMI.

stis ait, cui sic extorta voluptas. Et dēptus p vīm mē
tis gratissimus error. Et merito qdē, errabāt em īpī
atq̄ elleboro magis opus habebāt, q tam fōlicem
ac iucundam īsanam, ceu malū aliquid existima
rent potōibus expellendā. Qz q̄ illud æqdē non
dū statui, num quis sensus, aut mentis error īsanę
nomine sit appellandus. Necq; em si cui lippieti, mu
lus asinus esse videat, aut si qs idoctū carmē veluti
doctissimū admirerē, is continuo videbitur īsanire.
Verz si qs non sensu tantū, sed animi iudicio fallat,
idq; ppter vīstatū morē ac ppetuo, is demū īsanę cē
sebit affinis esse, velutisi qs quoties asinū audierit
rudentē, arbitrē se se mīros symphoniacos audire,
aut si qs paupculus infimo loco natus, Cr̄sum Ly
doꝝ regem esse se credat. Sed hoc īsanę genus, si
(quemadmodū fere fit) vergat ad voluptatē, nō me
diocrem delectatōem adserit, tum ijs q eo tenent, tū
illis qbus est hoc animaduersum, nec tamen eodē
īsanunt. Nam hæc īsanę spēs multo latius pa
tet, q̄ vulgus hoīm itelligit. Sed vicissim īsanus ī
sanū ridet, ac mutuā sibi voluptatē inuicē ministrat.
Neq; raro fieri vīdehit, vt maior īsanus, vehemē
tius rideat minorē. Verz, hoc qſq; fōelicior, quo plu
ribus desipit modis Stulticia iudice, modo in eo ge
nere īsanę maneat quod nobis est peculiare, qd̄
vſq; adeo late patet, vt haud sciam, an ex vniuersa
mortaliū summa, quēpiam līceat repire, q omni
bus horis sapiat, quiq; non aliquo īsanę genere
teneat. Qz q̄ hoc m̄ interest, q cucurbitā cum videt
mulierē esse credit, huic īsanō nomen ponūt, ppte
rea q p paudis id vſu veniat. Vc̄ vbi qs vxos De maritis.

D. iiij

MORIA

De venato
nibus.

rem suam, quā cū multis habet cōem, eam plusq; Penelopē esse deierat, sibiq; maiore in modū plaudit, sc̄c̄l̄c̄ter errans, h̄c nullus insanū appellat, p̄t̄ p̄t̄erea q̄ passim maritis hoc accidere videāt. Ad h̄c ordinē p̄tinēt & isti, q̄ pr̄e venatu ferar̄ omnia contemnūt, atq; incredibilem animi voluptatē p̄c̄s pere se p̄d̄icant, quoties foedum illum cornuū cā tum audierint, quoties canum ciulatus. Opinor etiā am cum excrementa canum odorant̄, illis cynamōsum videri, deinde quae suauitas, quoties fera lanī anda est, tauros & verueces humili plebi lanifare lis̄ cet, feram nisi a generoso secari nefas. Is nudo capite, inflexis genubus, gladio ad id destinato (neq; em̄ quo quis idem facere fas est) certis gestib⁹, certa mēbra, certo ordine, religiose fecat. Miratur interim p̄ inde, ut in re noua circunstans ac tacita turba, pōrro cui contigerit e belua non nihil gustare, is vero existimat sibi non nihil nobilitatis accedere. Itaq; cum isti assidua ferar̄ infectatōe atq; esu nihil aliud assequantur, nisi ut sp̄i p̄p̄emodum in feras degenerēt in interea regiam vitā agere se putat. Est his si millimū genus eorū q̄ insatiabili ædificandi studio flagrant, nūc rotunda quadratis, nūc quadrata rotū dis p̄mutantes. Neq; vero finis ullus, neq; modus donec ad extremā redactis inopia, nec ubi habitet, nec qd edant superest. Quid tum postea: interim annos aliquot summa cum voluptate p̄gerunt.

De aedifica-
toribus

Decalomi-
cis.

Ad quos mihi qdēm pxime vident̄ accedere, q̄ nouis & arcanis artib⁹, rerum sp̄es vertere molitur, ac terra mariq; quintam quandam essentiam ve- nant. Hos adeo lactat mellita sp̄es, vt neq; laborū,

ERASMI.

neq; impensar; vng; pīgeat, mīroq; īgeno semper
aliquid excogitāt, q; sese denuo fallāt, sibiq; iōpis grā-
tā faciāt īposturā, donec absūptis oībus, nō sit
quo iā fornacē īstruāt. Nō desinūt tñ iucūda som-
niare somnia, cæteros pīrībus ad eādē fœlicitatē
animātes. Cūq; iam pīsus oīm spe destituunt, sup;
est tñ vna sentētia, abūde magnū solatiū, in magnis
& voluisse sat est. Ac tū vitae breuitatē īcusant, vt q
magnitudini negocij nō suffœcerit. Porro ale
atores nōnihil addubito, nūt in nostr; collegiū sint
admittēdi. Sed tñ stultū, oīno rīdīculūq; spectaculū
est, q̄ties videmus nōnullos vscq; adeo addīctos, ut
simul atq; strepitū talor; audierint, pīnus illis cor
saliat palpitetq;. Deinde cū sp̄ illīciēte vincēdi spe oī
um facultatū naufragiū sc̄erint, vixq; nudi emer-
serint, q̄suis potius fraudāt q̄s vīctorē, ne s. vīti pa-
graues habeant. Quid cū senes iam & cecutiētes vi
treis etiā oculis lusitat. Postremo cū iam iusta chīra
gra cōtudit articulos, vicariū etiam mercede cōdī-
cūt, q; p se talos in pyrgū mittat. Suaus qdēres, nisi
q̄ hic ludus plerūq; solet ī rabīe euadere, iāq; ad fu-
rias nō ad me pīnere. Cæter; illud hoīm ge/
nus, haud dubie totū est nostr; farinæ, q̄ miraculis rijs & mēda
ac pīdigiosis gaudēt mēdacijs, vel audiēdis vel nar
randis. Nec vlla satietas taliū fabular; cum portens
tuosa q̄dam de spectris, de Lemurībus, de latuīs,
de inferis, deg; id genus milibus miraculor; cōme-
morant. Que q̄ longius absunt a vīo, hoc & credūt
Iubentius & iucūdiore pruritu titillāt aures. Atq;
hec quidem non modo ad leuandum horarum te-
dium mīre cōducunt, verumetiam ad questū perti-
nent pīcipue sacrificis & concionatorib; His rur;

De aleato
ribus.

De stationa-
ribus amato-

MORIA

De sancto
Christo,
phoro.
De sancta
Barbara
def. Erasmo
De s. Geor-
gio.

Indulgētias
taxat

sum ad fines sunt, ijs q̄ sibi stultam qđem, sed tñ lucū
dam p̄suasionē induerūt, futurꝝ, si lignēū aut pictū
aliquē polyphemū Christophorꝝ aspexerint, eo die
non sint perituri, aut q̄ sculptā Barbarā p̄scriptis ver
bis salutarit, sit in columnis e p̄lio redditurus, aut si q̄s
Erasmū certis diebus, certis cereolis, certisq; p̄culis
cōuenerit, breui sit diues euasurus. Iam vero Geor
gium etiā Herculē inuenerūt, quēadmodū & Hisp
polytū alterꝝ, huius equū phaleris ac bullis religio
fissime adornatū tñ non adorat, ac subinde nouo
quopiam munuscule demerent, p̄ huius æreā gale
am deierate, plane regium habet. Nam qd di
cam de ijs, q̄ sibi factis scelerꝝ condonatōibus, sua
uissime blandiunt, ac purgatoriū spatia veluti clepsy
dris, metiunt ſecula, annos, menses, dies, horas, tā
q̄ e tabula mathematica citravllum errorē dimetiē
tes. Aut de ijs, q̄ magicis q̄busdam notulis ac p̄cu
lis quas pius aliḡs impostor, vel animi cauſa, vel ad
questū excogitauit freti, nihil sibi nō pollicentur,
opes, honores, voluptates, saturitates, valitudinē p̄
petuo p̄ſperam, vitam longeuā, ſenectā viridē, de
nīq; p̄ximū Christo apud ſuperos conſellum, quē
tamen nolint niſi admodū ſero contingere, hoc eſt
cum huius vitae voluptates inuitos eos, ac mordi
cus retinenteſ tñ defuerint, tum ſuccedat illę celis
tū delicie. Hic mihi puta negociator aliquis, aut mi
les, aut iudex, abiecto ex tot rapinis vnicō nummu
lo vniuersam vitae lernam ſemel expurgatā putat,
totq; periuria, tot libidines, tot ebrietatiꝝ, tot rixas
tot cedes, tot imposturas, tot p̄fidias, tot p̄ditōnes,
existimat velut ex pacto redimi, & itare redimi, vt iam

ERASMI.

Liceat ad nouū scelerū orbē de integro reuerti. Quid aut̄ stultius ijs: immo qd̄ fœlicius: q̄ septem illis sa crore psalmoꝝ yſiculis quotidie recitatis, plusq; sū mam fœlicitatē sibi pmittūt. Atq; hos magicos ver siculos dæmon qspiam, facetus qdem ille, sed futi lis magis q̄ callidus, diuo Bernardo credit̄ indicasse sed arte circūuentus. Et hec tam stulta, vt meipm p pmodū pudeat, tñ approbanꝝ, idq; nō a vulgo mo do, veruetiam a religionis pfessoribꝫ. Quid iā non ne eodem fere ptinet, cum singulæ regiones suū ali quem peculiare vindicat diuū, cūq; in singulos sin gula qdam ptinunt, singulis suos quoſdā culturæ ri tus attribuūt, vt hic in dentiſ cruciatu succurrat, ille pturiētibus dexter adsit, alius rem furto sublatā restituat, hic in naufragio, pſper affulgeat, ille gregē tueat, atq; item de cæteris, nam oīa p̄censere lōgissimū fuerit. Sunt q̄ singuli pluribus in rebus valeat, p̄cipue deispara ygo, cui vulgus hoīm, plus ppe tri buit q̄ filio. Veꝝ ab his diuis, qd̄ tādē petūt hoies, niſi qd̄ ad stulticiā attinet. Agedū inter tot anathe mata, qbus temploꝝ quorūdā parietes oēs, ac testu dinē i p̄am refertā cōspicītis. Vidiſtiſ ne vñq; q̄ stul ticiā effugerit, q̄ vel pilo ſit factus sapientior. Alius enatauit in columis, alius ab hoste pfoſſus vixit, ali us e prælio, pugnantibus cæteris, nō minus fœliciter q̄ fortiter aufugit. alius in crucē subactus, fauo re diui cuiuspiā, furibꝫ amici, decidit, vt nōnullos etiā male diuitijs onustos pgeret exonerare. Alius pfrac̄o carcere fugit, alius irato medico, a febre re ualuit, alij potū venenū, aluo solutare imedio nō exi tio fuit, idq; nō admodū laeta vxore, q̄ operā & im-

VII. psalterij
versus ſctō
Bernhardo
patescat.

E

MORIA.

pensam luserit. Alius everso plastro, equos inconfundit
limes domum abegit, alius opp̄sus ruina vixit, ali-
us a marito dephenitus elusit. nullus p̄ depulsa stul-
ticia gratias agit, adeo suavis q̄dam res ē nihil sape,
vt omnia potius dep̄cent mortales, q̄ Moria. Sed
qd ego hoc superstitionū pelagus ingredior. Nō mihi si linguae centū sint, oracj centū, Ferrea vox, omnis
fatuorum euoluere formas. Omnia stulticē perire
re nomina possim, vsq; adeo oīs omniū Christiano
rū vita, istiusmodi deliratōibus vndiq; scatet. Quas
spas tñ sacrifici nō grauatim & admittunt & alit, nō
ignari, quātū hinc lucelli soleat accrescere. Inter hec
figs odiosus sapiens exoriat, succinatq; id qd res ē.
Nō male peribis si bñ vixeris, p̄ctā redimis, si nu-
mulo addideris odiū malefactōrum, lachrymas, vigili-
as, orationes, iefunia, ac totam vitæ rōnem commu-
taris. Diuus hic tibi fauebit, si vitam illius emula-
beris. Hec inq; atq; id genus alia, si sapiens ille obgā-
nit, vide a quanta felicitate repente mortaliū ani-
mos, in quē tumultū retraxerit. Ad hoc colle-
gitū ptinent, q̄ viui, qua funeris pompa velint effe-
ri, tam diligenter statuunt, vt nominatim etiam prae-
scribant, quot tedas, quot pullatos, quot cantores,
quot luctus, histriones velint adesse. pinde quasi fu-
tus sit, ut aliquis huius spectaculi sensus ad ipsos sit
rediturus, aut ut pudescant defuncti, nisi cadaver
magnifice defodiāt, haud alio studio q̄; si cediles cre-
ati, ludos aut epulū edere studeant. Eodem tā
et si ppero, tamen haud possum istos silentio p̄ter-
currere, q̄ cum nihil ab insimo cerdone differant, tñ
inanis nobilitatis titule mirūq; sibi blandiunt. Alius

Deis q̄ p̄
pam sepul-
chralē p̄co-
gitant.

de nobilib⁹

ERASMI.

ad Aeneam, alius ad Brutum, alius ad Architum gen
nus suū refert, ostendunt vndicq; sculptas & pictas
maiore imagines. Numerat proauos atq; atauos, &
antiqua cognomina commemorant, cū iþi nō mul
tum absint a muta statua, penecq; iþis ipis q̄ ostens
tant, signis deteriores. Et tamen hac tam suauia Phis
lautia, fœlicem prouisum vitam agunt. Necq; desunt
æque stulti, qui hoc beluaq; genus perinde ut deos
suspiciunt. Sed quid ego devno aut altero generelo
quor, quasi vero nō passim hęc Philautia plurimos
miris modis, felicissimos efficiat, cū is quauis simia
deformior, sibi plane Nireus videſ, alius simul atq;
tres lineas circino duxerit, prouisum Euclidē fese pu
tat, hic ὁ οὐ πρὸς Λύραν, & quo deterius, nec ille fo
nat q̄ mordeſ gallina marito, tñ alterq; Hermogenē
esse se credit. Est at illud lōge suauissimū ifanis q̄ ges
nus, q̄ nō nulli q̄cqd vlli suoq; dotis adeſt, eo nō ali
teratq; suo gloriant̄. Qualis erat ille bis bītūs apud
Senecā diues, q̄ narratur⁹ historiolā quāpiā, seruos
ad manū habebat, q̄ noia suggeret, nō dubitaturus
vel in pugilū certamē descēdere, hō alioq; adeo im
becillus vt vix viueret, hac re fretus q̄ multos habe
ret domi seruos egregie robustos. Porro de ar
tium professoribus qd attinet cōmemorare, qñ pecu
liaris est horū oīm philautia, adeo ut reperias citius
q̄ velit agello paterno q̄ ingenio cedere. Verè p̄ci
pue histrionū, cantorū, oratorū, ac Poetarū, quorum
quoquisq; est indoctior, hoc sibi placet insolentius
hoc fese magis iactat ac dilatar, & inueniūt similes
labra lactucas, immo q̄ q̄cqd est ineptius, hoc plutes
admiratores nancisci, vt pessima queq; semp plus

Nircus

Aſinus ad
lyram

Decantum

E. 8

MORIA

Britanni.
Scoti.

Galli
Parisientes
theologi
Itali.

Veneti.
Græci
Turcæ.

Iudei.
Hispani
Germani

Philautia
amor sui.

nimis arridet, ppter ea q̄ maxima gs hoīm (vt dixi-
mus) stulticię obnoxia est. pinde si q̄ ē impitior, & si
bi j̄pi multo iucūdior est, & pluribus admiratiōi, qđ
est q̄ is verā eruditōem malit, primū magno cōsta-
turā, deinde redditurā & putidiorē & timidiōrē, po-
stremo multo paucioribus placiturā. Iam yō
video naturā, vt singulis mortalib⁹ suā, ita singu-
lis natōib⁹ ac pene ciuitatibus cōem quādā īseuis
se Philautiā. Atq̄ hinc fieri vt Britāni pter alia, for-
mā, musicā, & lautas mēsas pprie sibi vēdicēt. Sco-
ti nobilitate & regiæ affinitatis titulo, neq; nō diale-
cti, cis argutijs sibi blādiant. Galli mor⁹ ciuitatē sī
bi sumāt. Parisientes theologicæ scīe laudē oībus p-
pe submotis, sibi peculiariter arrogēt. Itali bonas li-
teras & eloquētiā asserāt, atq̄ hoc noie sibi surauissi-
me blandian̄ oēs, qđ soli mortalit⁹ barbari nō sint.
Quo qđem in ḡne fœlicitatis, Romani primas te-
nēt, ac veterē illā Romā adhuc iucūdissime somni-
ant. Veneti nobilitatis opinione sunt fœlices. Gr̄ci
tanq̄ disciplinare auctores, ac veterib⁹ illis lauda-
torū heroū titulis sese vēditāt. Turcetoraq; illa vere
barbaror⁹ colluuiies, etiā religionis laudē sibi vindicat,
Christianos pindevti superstitiones irridēs. At
multo etiā surauius Iudei, etiā dū Messiā suū cōstan-
ter expectat, ac Mosem suū hodieq; mordicus tenēt.
Hispani bellicā gloriā nulli cōcedūt. Germani cor-
por⁹ pceritate & magie cognitōe sibi placēt. Ac ne
singula psequar, v̄detis opinor, q̄tū vbiq; voluptas
tis pariat singulis & vniuersis mortalib⁹ Philautia,
cui ppe par est assentatio soror. Nihil em̄ aliud Phi-
lautia, q̄ cū gs ip̄e sibi palpā. Idem si alteri facias.

ERASMI.

κολακία fuerit. At hodie res quādam infamis est adū Adulatio.
latio, sed apud eos q̄ rebus vocabulis magis, q̄ rebus
ipsis commouent. Existimāt cū adulatōe fidē male
coherere, quod multo secus sese habere, vel brutoz
rum animantiū exemplis poterāt admoneri. Quid
em̄ cane adulatiū, at rursum qd̄ fideliū? Quid sc̄i
uro blandius? at hoc qdem homini magis amicū,
nisi forte vel aspi leones, vel immites tigres, vel irrī
tabiles pardi, magis ad vitā hominū cōducere vidē
tur. Q̄d̄ est omnino pniciosa quādā adulatio, qua nō Adulatio p
nulli pfidiosi & irrīsores miseros in pniciē adigunt.
Vet̄ hæc mea ab ingenij benignitate cādoreq; q̄
dam pfidiosi, multoq; v̄tuti vicinior est, q̄ ea q̄ huī
sc̄c̄ opposit, aspītas ac morositas incōcīna, ut ait Ho
ratiū, grauisq;. Hec deiectiores aīos erigit, demul
cet tristes, extīmulat lāguentes, exp̄gef̄acit stupi
dos, ægrotos leuat, feroceſ mollit, amores cōciliat,
cōciliatos retinet. Puericiā ad capessenda studia līra
rū allicit, senes exhilarat. Principes citra offensam
sub imagine laudis & admonet & docet. In summa
facit vt q̄sq; sibi ip̄e sit iucūdior, charior, q̄ qdē foeli
citatis ps̄ est vel p̄cipua. Quid aut̄ officiosius, q̄ cū
mutuū muli scabūt. Vt ne dicā interim hāc esse ma
gnā illius laudat̄ eloquentiæ p̄tē, maioriē medici
cinæ, maximā poeticæ. Deniq; hāc esse totius hūa
næ cōsuetudinīs mel & cōdimentū. Sed falli inqui
unt misere est, immo nō fallim̄ miserim̄. Nīmī em̄
desipiūt, q̄ in rebus ip̄is fœlicitatē hoīs si:ā esse exis
timāt. Ex opinionib; ea p̄det, nā rebus humanarē
tāta est obscuritas varietasq;, ut nihil dilucide sc̄i
possit, quēadmodū recte dicitū est ab Academkis

B ij

MORIA

meis, inter philosophos est minimum insolentibus.
Aut si quod scripsi, id non raro officit etiam vita iucundita
ti. Postremo sic sculptus est hois animus, ut longe
magis fucis quam veris capiat. Cuius rei si quis expi-
munt expositum & obviu querat, conciones ac tepla per-
rat, in quibus si quod scripsi narrat, dormitat, oscitatur, nau-
seant omnes, quod si clamator ille (lapsa sum) declama-
tor dicere volebat, ita ut saepe faciunt, anil aliquam fa-
bellam exordiant, expurgant, erigunt, inhant omnes.
Item si quis sit diuus fabulosus & poeticus (quod
si exemplum regis singe huius generis Georgi-
um aut Christophorum, aut Barbarum) videbitis hunc
longe religiosius coli quam Petrum, aut Paulum, aut ipsum
etiam Christum, verum hec non huius sunt loci. Ja quia
tamen minoris constat hec felicitatis accessio. Quodque
dem res ipsas aliquales magno negotio pares oportet,
velleuissimas, uti grammaticem, at opinio facilime
sumitur, quod tantudem aut amplius etiam ad felicitatem
conducat. Age si quis putribus vescatur falsamentis, quo-
rum alius nec odore ferre possit, tamen huicputa Britanno
ambrosiam sapiat, quodq; interest ad felicitatem?
Contra si Acipeser alicui nauseam sapiat, quod referet
ad vitam beatitudinem? Sic cui sit uxore egregie deformis,
quod tamen marito vel cum ipsa Venere certare posse videatur,
nonne pinde fuerit ac si vere formosa foret? Si quis tab-
ulam minio lutoque male oblitam suspectet, ac demire-
tur, plusquam hinc Apollinis aut Zeusidis esse picturam.
Nonne felicior etiam fuerit eo, quod eorum artificium manu
magno emerit, fortassis minus ex eo spectaculo voluptatis precepturus. Noui ego quendam meinois, qui no-
vae nuptiae gemmas aliquas adulterinas dono dedit, per

ERASMI.

Si adēs ut erat facūdus nugator, eas nō mō veras ac
natiitas esse, verū etiā singulari atq; inestimabili pre-
cio. Queso qd intererat puelle, cū vitro nō minus
fucūde pascoret & oculos & aim, nugas pīde vt ex-
imū aliquē thesaurū, cōditas apd' sese scrūaret. Ma-
ritus interim & sumptū effugebat, & uxoris errore
fruebat, nec eā tñ sibi minus habebat deuinctā, q; si
magnō empta donasset. Nungd interest ē cēsetis in
ter eos, q; i specu illo Platonicō, variaꝝ reꝝ vmbraꝝ
ac simulachra demirāt, mō nihil desyderēt, neq; mi-
nus sibi placeant, q; is sapiens q specū egressus, ves-
tas res aspicit. Q; si Mycillo Lucianico, diues illud
& aureum somniū ppetuo somniare licuisset, nihil
erat, cur alia optaret fœlicitatē. At nihil igit interest,
aut si qd interest, potior etiā stultorū cōditio. Primū
qd' his sua felicitas minimo cōstat, id ē sola p̄suasit
eula, deinde q; ea fruunt cū plurimis cōiter. Pono
nullius boni, iucūda sine socio possessio. Quis eīne
scit q̄ta sapiētū paucitas, si mō qſq; iueniat, q; q; ex
tot seculis. Græci septē oīno numerāt, q; mehercle
si q; accuratiū excutiat, dispereā si vel semisapiētē
iueniet, immo si vel triētē viri sapiētis. Proinde cū
inter multas Bacchi laudes illd' habeat (vt ē) prima
riū, qd' animi curas eluat, idq; ad exigū mō ip̄s, nā
simulatq; villū edormieris ptinus albis (ut aiūt) q;
drīgis, recurrūt animi molestiae, q; o meū hñficiū
cum plenius, tum p̄sentius: q; ppetua quadā ebrie-
tate, mente gaudijs, delicijs, tr̄pudijs expleo, idq;
nullo negocio. Neq; quemq; oīno mortale mei mu-
neris extēt esse sino, cū reliq; numinū dotes, aliae
ad alios pueniāt. Non vbiūis nascit generosum &

Mycillus

E iiiij

MORIA

Iene mea, quod curas abigat, quod cum spe diuite
manet. Paucis cōtigit formæ gratia, Veneris mun^o.
Paucioribus eloquētia, Mercurij donū. Nō ita mul-
tis obtigerūt opes dextro Hercule. Imperiū nō cuius-
uis cōcedit Iuppiter Homericus. Sæpenumero Ma-
uors neutrīs fauet copijs. Complures ab Apollinis
tripode tristes discedūt. Sæpe fulminat Saturnius.
Phœbus aliqñ iaculis pestem immittit. Neptunus
plures extinguit q̄ seruat. Ut interim Veioves istos
Plutones, Atas, penas, febres, atq; id genus nō de-
os, sed carnifices cōmemorē. Ego sum vna illa stu-
ticia, q̄ omnia ex aequo tam parata beneficētia cō-
plector, nec vota moror, nec irascor exposcēs piam-
na, si qd ceremoniar̄ fuerit p̄termissum. Nec cœlū
terræ misceo, si q̄s reliq̄s inuitatis dijs, me domi re-
linquat, nec admitrat ad nidore illū victimar̄. Nam
cæteror̄ deoꝝ tāta in his est morositas, vt p̄pe ma-
ius sit opeꝝcīt atq; adeo tutius, illos negligere q̄ co-
lere. Quēadmodū sunt & hoīes nōnulli tā difficiles
& ad ledēdū irritabiles, vt p̄stiterit eos p̄sum alic-
nissimos habere q̄ familiares. At nemo inqunt stu-
ticiae sacrificat, neq; templū statuit. Aeqdem demis-
tor ut dixi, nō nihil hācī gratitudinē, ver̄ hoc quoq;
p̄ mea facilitate boni cōsulō, q̄q; ne hec qdē desiderare possim. Quid em̄ est, cur tuſculū, aut molā,
aut hircum, aut suem regram, cū mihi mortales oēs
vbiq; gentiū, eum cultū p̄soluāt, q̄ vel a theologis
maxime p̄barisolet; nisi forte Diana debēa inuide-
re, quod illi humano sanguine litar̄. Ego me tum re-
ligiosissime colī puto, cū passim (vt faciunt oēs) aio-
cōplectunt, morib⁹ exprimūt, vita rep̄sentāt, q̄ qdē

ERASMI.

cultus nec apud Christianos admodum frequens est,
quanta turba eorum, qui Deipare virginis cereolū affi-
gunt, idque in meridie, cum nihil est opus. Rursum
que pauci qui eandem vitæ castimonia, modestia, cœ-
lestiū rege amore studeant emulari, nam is demum ve-
rus est cultus, longeque cœlitibus gratissimus. Prete-
rea cur templū desiderē, cum orbis hic vniuersus tē-
plum mihi sit, ni fallor, pulcherrimus. Necvero de-
sunt Mystæ, nisi ubi desunt hoies. Nec iam usque adeo
stulta sum, ut saxeas ac coloribus sucatas imagines
regram, quæ cultui nostro nonunquam officiunt, cum a stupi-
dis & pinguibus istis, signa per diuinis ipsiis adorantur,
Nobis interim vsu venit, quod solet ihsus quæ a vicariis su-
is extrudunt, mihi tot statuas erectas puto, quæ sunt
mortales viuā mei imaginē p̄ se ferentes, etiā si nolit.
Itaque nihil est quod reliquæ diuis inuidet, si alijs in angus-
tis terraq; alij colant, idque statis diebus, quæ admodum
Rhodi Phœbus, in Cypro Venus, Argis Juno, Athene
Minerva, in olympo Iuppiter, Taræti Neptunus,
Lampsaci Priapus, mō mihi cōiter orbis oīs longe
potiores victimas assidue p̄beat. Atque si cui videor
hec audacius quæ verius dicere, agedum paulisper ipsas ho-
minum vitas inspiciamus, quo palam fiat & quantū
mihi debeat, & quanti me faciant maximi pariter
ac minimi. At non quorumlibet vitam recensebi-
mus, nam id quidem perlongum, verum insigniū
tantum, unde reliquos facile sit estimare. Quid De vulgo
enī attinet de vulgo plebeculaq; commemorare, quæ plebeculaq;
citracontroversiam tota mea est. Tot enī vndeque stul-
ticiæ formis abundat, tot indies nouas commini-
scitur, ut nec mille Democriti ad tantos risus suffi-

E v

MORIA

cerint, q̄d illis p̄pis Democritis rursum alio Demos-
erito fore opus. Quin etiā incredibile sit dictu, q̄s
risus, quos ludos, quas delicias, homūcioli quoti-
die p̄beant supis. Nā hij qdē horas illas sobrias &
anmeridianas, cōsultatōibus ac votis audiēdis im-
pertinent. Ceterū vbi iā nectare madēt, necq̄ lubet qe
q̄s seniū agere, tū q̄ pte cōelū q̄ maxie p̄mīnet, ibi cō-
fidēt, ac p̄nis frōtib⁹ qd agitēthoies speculan⁹. nec
ē aliud spectaculū illis suauius. Deū immortale, q̄
theatr⁹ est illud, q̄ varius stultor⁹ tumultus. Nā ipa-
nōnunq̄ in deor⁹ ordinib⁹ cōsidere soleo. Hic de-
perit in mulierculā, & quo min⁹ adamāt, hoc amat
imporētius. Ille dōtē ducit nō vxorē, ille spōsam su-
am p̄stituit, alius zelotypus velut Argus obseruat,
hic in luctu pape q̄ stulta dicit facitq; cōductis eti-
am velut histrionibus, q̄ luctus fabulam pagāt, Ille
flet ad nouercæ tumulū, hic q̄cqd vñcūq̄ p̄t corras-
dere, id totū vētriculo donat, paulopost fortiter esu-
riturus, hic somno & ocio nihil putat scelicius. Sūt
q̄ alienis obeūdis negocijs, sēdulo tumultuant, sua
negligūt. Est q̄ ysuris atq; ære alieno diuitē se esse
putat, mox decocturus. Alius nihil arbitrat scelici⁹,
q̄ si ipē paup, heredē locupletet. Hic ob exiguū, id
q; incertū lucellū, p̄ oia maria volitat, vndis ac vētis
vitam cōmittēs, nulla pecunia repabilē. Ille mauult
bello diuitias q̄rere, q̄ tutū ocīū exigere. Sūt q̄ captā
dis orbis senib⁹, putat q̄ cōmodissime ad opes pue-
niri. Neq; desūt q̄ idē malit deamādis bītis aniculis
aucupari. Quoq; vtricq; tū demū egregiā de se volu-
ptatē dijs spectatorib⁹ p̄bēt, tū ab ihs īpis q̄s captāt,
arte deludunt. Estoim stultissimū ac fōrdidissi-

De negotiis
corib⁹

ERASMI.

mū negotiatorē genus, q̄ ppe q̄ rem oīm sordidissimā
mā tractet, idq; sordidissimis rōnibus, q̄ cū paſſum
mentiant, peieret, ſurēt, fraudet, imponat, tñ oīm
primos ſe ſe faciunt, ppter ea quod dígitos habeant
auro reuinctos. Nec deſunt adulatores fraterculi, q̄
mirēntiſtos, ac venerabiles palā appellēt, nimis ut
ad ip̄os aliqua male partor, portiūcula redeat. alibi
videas, Pythagoricos quoſdam, qbus vſq; adeo oīa
vident eſſe cōmunia, vt q̄cqd vſq; incuſtodiū nachi
ſuerint, id velut hereditate obuenerit, æquo animo
tollant. Sunt q̄ votis tñ diuites ſunt, & iucunda q̄
dam ſibi ſingūt ſomnia, idq; ad foelicitatē ſatis eſſe
putant. nō nulli foris diuites haberi gaudent, domi
gnauiter eſuriūt. Hic festinat q̄cqd habet, pfundet
re, ille p̄ fas neſaſq; eōgerit. Hic cādidatus ambit po
pulares honores, ille ad focū ſemet oblectat. Bona
p̄ſ lites nunq; finiendas agitat, & hinc atq; hinc certa Delitigiosis
tim cōtendūt, ut, progatorē iudicē, & colluforē di
tēt aduocatū. Hic rebus nouādis ſtudet, ille magnū
qddam molit. Est q̄ Hierosolymā, Romā, aut De vagis
diuū Iacobū adeat, vbi nihil eſt illi negocij, domire
līctis cū uxore liberis. In ſumma, ſi mortalū innu
merabiles tumultus, e Luna, quē admodū Menip^s Menippus
pus olim deſpicias, putes te muſcarē aut culicū vi
dere turbā inter ſe rixatiū, bellantiū, iſſidiatiū, raſ
pieniū, ludetiū, laſciuientiū, naſcenutiū, cadentiū, mo Vita hoīm.
tieniū. Neq; ſatis credi p̄t, quos motus, q̄s tragædi
as cieat tantulū animalculū, tāq; mox p̄itur. Nā ali
q̄ties vel leuis bellī, ſeu peſtilētię, pcella, multa ſim
millia rapit ac diſſipat. Sed ip̄a ſtultiſſima ſim, plane
q; digna q̄ m̄liis cachiniſ rideat Democrit^s, ſi p̄gā

MORIA

De grāma
tacis ac ludi
magistris.

Quinq; ma
ledicōibus.

Cogitato,
rījs vel scōj.

populariū stulticiarū & insaniarū formas enumera-
re. Ad eos accingar qui sapientiae spēm inter
mortales tenent, & aureū illum ramum (ut aīūt) au-
cupant, inter quos grammatici primas tenent, ge-
nus hominū pfecto q̄ nihil calamitosius, nihil afflī-
ctius, nihil æque dijs inuisum foret, nisi ego miser-
rimæ pfectionis incommoda, dulci quodam insa-
niæ genere mitigarem. Neq; eīn πέντε κατάραισ. i.
quinq; tantum diris obnoxij sunt isti, quemadmo-
dum indicat epigramma græcum, verū sexcentis,
vt qui semp famelici sordidic̄ in Iudis illis suis, in
Iudis dixi, immo in φροντισ τέρποισ vel pistrinīs po-
tius ac carnificinis, inter puerorū greges, consene-
scant laboribus, obsurdescat clamoribus, fetore pe-
doreq; contabescant, tamen meo beneficio fit, vt si
bi prīi mortaliū esse videant, adeo sibi placent, dū
pauidam turbam, minaci vultu voceq; territant, dū
ferulis, virgis, lorisq; conseridunt miseros, dumq;
modis omnibus suo arbitratu seuiunt. Asinū illū
Cumanū imitantes, interim sordes illæ, meræ mū-
diciæ vident, pedor amaricinū olet, miserrima illa
seruitus, regnum esse putat, adeo ut tyrannidē suā
nolint cum Phalaridis aut Dionysij imperio cōmu-
tare. Sed longe etiam fœliciores sunt noua quadam
doctrinæ p̄suasione. Sigdē cū mera deliramenta pue-
ris inculcet, tñ dīj boni quē nō illi Palemonē, quem
non Donatū præ se contemnūt, idq; nescio qbus
præstigij mire efficiūt, ut stultis mateculis & idio-
tis patribus, tales videant quales ipsi se faciunt. Iā
adde & hoc voluptatis genus, quoties istorum ali-
quis Anchise matrem, aut voculā vulgo incognitā

ERASMI.

In putri quapiā charta dephēderit notatū, puta bub
sequā bouinatorē, aut manticulatorē, aut sī q̄s vetu
sti faxi fragmentū, mutilis notatū l̄ris, alicubi effo-
derit. o Iuppiter q̄ tum exultatio, q̄ triumphi, q̄ En-
comia, pinde quasi vel Africā deuicerint, vel Baby-
Ionas ceperint. Quid aut, cū frigidissimos & insul- De yūstica
sissimos versiculos suos passim ostentant, neq; de- tonbus
sunt q̄ mirent, iam plane Maronis aiam in suum pe-
ctus demigrasse credūt. At nihil oīm suauius, q̄ cū
īpi inter se mutua talione laudant ac mirant, vici-
simq; scabunt. Q, si q̄s alius verbulo lapsus sit, idq;
forte fortuna hic oculatior dephenderit ἡρακλεισ, q̄ i.hercule:
ptinus tragœdiæ, quæ digladiationes, que conui-
cia, quæ inuestiūr. Vtrū insaniā hāc vocare mauul-
tis an stulticiā? Nam mea qdem haud magnire fert
modo fateamini meo beneficio fieri, vt animal omni-
um longe alioq; miserrimū, eo fœlicitatis euehat, vt
sortē suā neq; cū Persar̄ regibus cupiat pmutare. De Poetis.

Minus mihi debēt Poetæ, tametsi vel ex pfecto
meæ sunt factōis, q̄ppē liber⁹ genus, vt habet puer-
bium, quoq; omne studium nō alio ptinet, q̄ ad de-
mulcēdas stultor̄ aures, idq; meis nugamētis, ac ri-
diculis fabulis. Et tñ his freti, dictu mir⁹, vt cū sibi
polliceant immortalitatē, & dijs parē vitā, tum alijs
eādem pmitāt. Huic ordini præ cæteris familiares Amor sui
Φίλαντια: καὶ κολυμβα, nec ab ullo mortaliū ḡne co- & adulano.
lor neq; simplicius, neq; cōstātius. Porro Rhe De Orato,
tores q̄q; nonnihil illi qdem puaricant, colludsitq;
cū Philosophis, tñ hos quoq; nostræ factōnis esse,
cum alia multa, tum illud in primis arguit, quod p-
ter alias nugas, tam accurate, tam multa de iocandi.

MORIA

rōne conscripsérūt, atq; adeo stulticiā īpam inter sa
cetiā spēs numerat q̄s q̄s is fuit, q̄ ad Herenniū dī
cēdi artē scripsit. quodq; ap̄d Quintilianū huius or
dīnis longe principē, caput est de risu, vel Iliade pli
xius, tātūq; stulticiæ tribuūt, vt s̄a penumero quod
nullis argumentis dīlui possit, risu tñ eludat. Nisi et
si q̄s hoc arbitrē ad stulticiā nō p̄tinere, ridiculis dī
ctis excitare cachinnos, idq; arte? Huius farī

De scripto,
ribus nouo
rū opuseu
lor.

nē sunt & isti, q̄ libris edēdis famā immortalē aucu
pan̄t, ij cū oēs mihi plurimū debent, tum p̄cipue ij,
q̄ meras nugas chartis illinūt. Nam qui eruditē ad

paucorē doctoř iudicij scribūt, q̄q; nec Persiū, nec
Leliū iudicē recusant, mihi qdem miserādi magis
q̄; beati vident, vt q̄ se se ppetuo torqant. Addunt,
mutat, adimūt, reponūt, repetūt, recudūt, ostēdunt,
nonū in annū p̄munt, nec vnq; sibi satisfaciūt, ac fu
tile p̄miū. Nempe laudē, eāq; p̄ paucorē tāti emunt,
tot vigilijs, somniq; rei oīm dulcissimi, tāta iactura
tot sudorib, tot crucibus. Addenūc valetudinīs dī
spendiūt, formæ pñicie, lippitudinē, aut etiā cæcitas
tē, paupratē, inuidiā, voluptatū abstinentiā, senectu
tē p̄ properā, mortē p̄maturā, & si q̄ sunt eiusmodi.
Tantis malis sapiens ille redimēdum existimat, vt
ab uno aut altero lippo p̄bet. At meus ille scriptor,
quanto delirat fœlicius, dum nulla lucubratōe, ves
rum vtcung; visum est animo. quicqd in calatum
incidit, vel somnia sua, statim literis prodit, leui dū
taxat chartarē iactura, non ignarus futurum, vt quo
nugatores nugas scripsent, hoc a pluribus id ē stul
tis & indoctis oībus se pbatūrī. Quid em est nego
cij tres illos doctos, si tñ ea legent cōtemnere? Aut

ERASMI.

quid valebit tam paucorū sapientū calculus, in tam
immēsa reclamantiū turba. Sed magis etiā sapiūt, q
aliena p suis edūt, & alieno magno partam labore,
gloriā ybis in se trāsmouēt, hoc videlicet freti qd
arbitrenſ futurū, vt etiā si maxime coarguant plagi
tū aliquanti tempis vſurā ſint interim lucrificuri.
videre eſt opeſcium q̄ hi ſibi placeāt, cū vulgo lau
dan̄, cū dígito ostēdunt in turba οὐτοσ ἔστιν δὲ τι
νδε τετρασ, cum apud bibliopolas pſtant, cū in oīm
paginae frontibus legunt, tria noīa pſertim pegrin
na, ac i magicis illis ſimilia, q̄ p deum immortalē qd
aliud ſunt q̄ nomina. deinde q̄ a paucis cognoscen
da, ſi mundi vaſtitatem reſpicias, tum a quanto pau
cioribus laudanda, vt ſunt etiā indoctorū diuersa pa
lata. Quid q̄ ea ip̄a nomina, non raro conſingunt,
aut e priſcorū libris adoptant, Cum aliud ſeſe The
lemaſchū, aliud Stelenū, aut Laertem, hīc Polycratē,
ille Traſimachū ſeſe nominari gaudet, vt nihil iam
referat etiam ſi Chameleonti aut Cucurbitæ, ſiue
quemadmodū ſolēt philoſophi log Alpha aut Be
talibꝝ inſcribas. Illud autē lepidiſſimū, cum mutuis
epiſtolis, carminibꝝ, encomijs ſeſe viſiſſim laudāt.
ſtulti ſtultos, indoctos indocti. Hic illius ſuffragio
diſcedit Alceus, ille huius Callimachus. ille huic ē
M. Tullo ſupior, ille Platone doctior. Nō nunq̄ eti
am antagoniſtā q̄runt, cuius emulatōe famā augē
ant. Hinc ſcindit incertiſtudia in contraria vulgus,
donec vterq; dux re bñ geſta, victor diſcedit, vterq;
triūphif agit. Ridēt hec ſapiētes, vt (veluti ſunt) ſtu
tiſſima, quis em negat. Sed interim meo beneficio
ſuauem vitam agūt, ne cum Scipionibus qdē ſuos

Hic eſt gra
uis & do
ſe ille.

MORIA

triumphos cōmutaturi. Qzq; docti quoq; interim
dū hec magna cū animi voluprate rident, & aliena
fruunt̄ infan̄ia, nō paulū mihi debent & īp̄i (qd̄ infi
ciari nō pñ) nisi sint oīm ingratissimi. Inter eru
d̄tos iurecōsulti sibi vel primū vindicāt locū, neq;
qf̄q alius æque sibi placet, dū Sisyphi faxū assidue
volunt̄, ac sexcētas leges codē spū cōtexūt, n̄ nihil res
fert q ad rē ptinētes, dūq; glossematis glossemata
cumulātes, efficiūt vt studiū illud oīm difficillimū
esse videat. Quicqd em̄ laboriosum, idē ptinus & p
clarę existimat̄. Adiūgamus his dialecticos ac
sophistas hoīm genus, quousc̄ ære Dodonæo loq;
cius, vt quorū vnuſ quis cū vicenis delectis mulieris
bus garrulitate decertare possit, sc̄eliciores tñ futu
ri, si tñ linguaces essent, nō etiā rixosi, adeo vt de la
na caprina ptinacissime digladiant̄, & nimiū altercā
do, plerūq; veritatē amittāt̄. Hos tñ sua φ; λαυτ/α be
atos reddit, dū tribus instructi syllogismis, incōtan
ter audēt quauis de re, cū quis manū cōserere. Cæs
tere ptinacia reddit inuictos, etiā si Stentore oppos
nas. Sub hos p̄deunt philosophi, barba, palli
oīg verēdi, q se solos sape p̄dicāt, reliquos oīs mor
tales vmbreas volitare. Qz yō suauiter delirāt, cū in
numerabiles ædificat mūdos, dum Solem, dū Lu
nam, stellas, orbes tanq; pollice filo ve metiunt̄, dū
fulminū, ventore, eclypsiū, ac cæterore inexplica
biliū rere causas reddūt, n̄ nihil vsq; hesitātes, p̄inde q
si naturę rere architectici fuerūt a secretis, quasi ve
deorū consilio nobis aduenerint, quos interim na
tura cum suis cōiecturis magnifice ridet. Nā nihil
apud illos esse comp̄ti, vel illud satis magnūē argu

De iurecō
sultis.

Delogids

i. sui amor.

Stentor,
Dephilo
sophis.

ERASMI.

mentū, quod singulis de rebus inexplicabiliſ inter
ſipos eſt diſgladiatio. li cum nihil oīno ſciāt, tñ oīa ſe
ſcire pſitent, cunq; ſeiſpos ignorēt, neq; foſſam aliq;
ties aut ſaxū obuiū vīdeāt, vel qā lippīt pleriq;, vel
qā peregrinant animi, tñ ideas, vniuersalia, formas
ſepatas, primas materias videre ſe p̄dicāt, res adeo
tenues, ut neq; Lynceus opinor poſſit p̄ſpicere. Tū
yō p̄cipue, pphanū vulgus aſpanant, quoties trique
trijs, & tetragonis, cīculis, atq; huiusmodi pīcturis
mathematicis alijs ſup alias induc̄tis, & in labyrīn̄is
thiſpeciem cōfusis. p̄terea literis velut in acie diſpo
ſitis, ac ſubinde alio atq; alio repetitiis ordine, tene
bras offundūt impiitoribus. Necq; deſunt ex De astro
hoc ḡne, q; futura q̄q; p̄dicāt, cōſultis astris, ac mira
cula plusq; magica pollicean̄, & inueniūt hoīes for
tunati, q; hec quoq; credāt. Porro Theologos De theolo
ſilētio trāſire fortasse p̄ſtiterit uxi ταῦτα καμαγίνατ
du n̄ne, nec hanc Anagyrīm tangere, viptote gen⁹
hoīm mire ſupciliosū, atq; irritabſle, ne forte turma
tim ſexcētis cōclusionib; adorian̄, & ad palinodi
am adigāt, quod ſi recuſem, p̄tinus hereticā clam̄z rinā nō mo
tēt. nam ilico ſolēt hoc terrere fulmine, ſi cui ſunt pa
rum p̄pīcī. Sane q̄q; non alij ſunt q; minus libēter
agnoscāt meā in ſe bñſientiā, tñ hi quoq; nō medi
ocribo nominib; obſtricti ſunt, dū ſœlices ſua phi
lautia, pindē quaſi iſpī tertiu incolāt cœlū, ita reliq; s
mortalis omneis vt humi reptātes pecudes, e ſubli
mi despiciūt, ac ppe commiſſerant, dum tanto con
clusionū, corrolariorū, ppositionū explicitorū & im
plicitarū agmine ſepti ſunt, tot exuberāt καὶ οὐχ εἰ Refugij:
τοι, vt nec V ulcanijs vinculis ſic poſſint irretiri, qn

logis

gis. Christi
& Pauli do
ctrinas ne
gligentibus.
Et hāc came

F

MORIA

elabantur distinctōibus, qbus nodos omneis adeo
facile secant, vt non Tenedia bipēnis melius, totū
per excogitatis vocabulis, ac p̄digiosis vocibus sca-
tent. Præterea dum arcana mysteria suo explicat ar-
bitratu, qua rōne conditus ac digestus sit mundus,
¶ quos cannales labes illa peccati in posteritatē de-
riuata sit, qbus modis, qua mensura, quantulo tem-
pore in yginis vtero sit absolutus Christus, quēad
modū in Synaxi accidentia subsistant sine domici-
lio, sed hec p̄trita. Illa demū magnis & illuminatis
(vt vocat) theologis digna putat, ad hec si qā incis-
dūt exp̄giscunt. Num quod instans, in ḡnatōe ditti
naç num plures in Christo filiatōes: num vera ppo-
litio, Pater deus odit filium: num deus potuerit sup-
positare mulierē, nun diabolū: nun asinū: nun cur-
curbitam: nun silicem: Tum quēadmodū cucurbi-
ta fuerit concionatura, editura miracula, sigēda cru-
ci: Et qd cōsecrasset Petrus eo temp̄e, quo corpus
Christi pendebat in cruce: & num eodem tempore
Christus homo dici potuerit: Et num post resurrec-
tōem edere aut bibere licebit: Video, ridetis iam
dudum tam friuolas theologor̄ argutias. At ipi fe-
licissime sibi placet, adeo vt his nenīs nocte dieq; oc-
cupatis, ne tantulū qdem oīj sup̄sit, vt euāgelium,
aut Paulinas ep̄stolas, vel semel liceat euoluere. At
q; interim dum hec nugant̄ in scolis, existimāt se-
vniuersam ecclesiā, aliq; ruituram, nō aliter fulcire
humeris, q; Atlas cœlū sustinet apud Poetas. Iam il
Iud quantæ fœlicitatis esse putatis, dum arcanas lis-
teras, p̄inde quasi cereæ sint, p̄ libidine formāt ac
reformant: Dū cōclusiones suas, qbus iam aliquot

ERASMI.

Scholastici subscrivserūt, plusq; Solonis leges vides
et postulāt, & vel pontificijs decretis anteponēdas.
Præterea dum inferorū res omnis sic examinissim de-
pingunt, tanq; in ea rep. complures annos sint vfas-
ti. Præterea dū p arbitrio nouos orbes fabricant, ad
dito deniq; latissimo illo pulcherrimoq; ne scilicet
deesset ubi scelices animæ cōmode vel spaciari vel
cōuiuiū agitare, vel etiā pila ludere possent. Hjs atq;
q id genus, bis mille nūgis horū capita adeo disten-
ta differtaq; sunt, ut arbitrii nec Iouis cerebri aequa
grauidū fuisse, cū ille Palladē parturiēs, Vulcanis
curim iploraret. Quare nolite mirari, si videtis capi-
ta illorū tot fascijs tam diligēter obuinctū in publis
cis disputatōibus, aliogn em plane dissilirent. Illud
i pā quoq; nōnūnq; ridere soleo, cū ita demū maxi-
me sibi videntē theologi, si q maxime barbare spurs-
ceq; loquant, cunctq; adeo balbutiūt, ut a nemine nisi
si balbo possint intelligi, acumen appellāt qd vul-
gus nō assequat. Negāt em e dignitate sacrae līrae
rum esse, si grāmaticorū legib; parere cogant. Mis-
tavero maiestas theologorū, si solis illis fas est men-
dose loq, q̄q; hoc p̄m habēt cum multis cerdonib; commune.
Postremo iam dij, pximos sese ducunt
quoties quasi religiose, magistri nostri salutant, in q
qdem nomine tale quiddam subesse purant, quale
est apud Iudeos τετραχρόνιον. Itaq; nefas aiūt
esse Magister noster, secus q̄ maiusculis scribere li-
teris, quod si quis p̄postere. Noster magister dixes-
rit, is semel omnem theologicū nominis peruerterit
maiestatem. Ad horū felicitatem pxime acce-
dunt iij, qui se vulgo religiosos ac monachos appel-

De religi-
osis.

F ij

MORIA

Iant, utroq; falsissimo cognomine, cū bona p̄s istore longissime absit a religione, & nulli magis oībus locis sint obuij, ijs nō video qd possit esse miserius, nī si ego multis modis succurrerē. Etenī cū hoc hoīm genus oēs sic execrēt, ut fortuitū etiā occursum, omnino sum esse p̄suasum sit, tñ iipi sibi magnifice blandiunt. Prīmū summā existimāt pietatē, si vscy adeo nihil attigerint l̄raȝ, vt ne legere qdē possint. Deinde cū psalmos suos numeratos qdem illos, at non intellectos, assīnīnis vocibus in tēplis derudit, tum yō se putat diuīre aures multa voluptate demulcere. Et sunt ex ijs nōnulli, q̄ sordes ac mens dicitatem magno vēdunt, p̄q̄ fortibus magno mutuū panem efflagirāt, nō mediocri p̄fecto reliquo sum mendicōre factura. Atq; ad eum modū hoīes suauissimi, sordibus, īscitia, rusticitate, impudētia, apostolos (vt aiūt) nobis referūt. Quid autē in cū dī, q̄ cū oīa faciūt ex p̄scripto, quasi mathematicis v̄tentē rōnībus, quas p̄terire piaculū sit. quot nos dos habeat calceus, quo colore singula vestis, quot discriminib⁹ varieganda, qua materia, quotq; culmis latū cingulū, qua specie, & quot modiōre capax cucullus, quot digitis latū capillitiū, q̄t dormiēndū horis. Atq; hēc qdem æqualitas, ī tanta corpori & ingeniorē varietate, q̄ sit īæqualis q̄s non p̄spicit. Et tñ his nūgis nō alios modo p̄rē se naucifaciūt, vere īnuicē alijs alios contēnunt, atq; hoīes apostoliām charitatē, p̄fessi, ob aliter cinctam veste, omnia mīris tragedijs miscēt. Ex hijs vīdeas quosdam adeo rigide religiosos, ut summa veste nō nisi cīcīna v̄tant, ītima Milesia, alios cōira, q̄ sup̄me linei

ERASMI.

Sunt intime lanei. Rursum alios q̄ pecuniae contactū
ceu aconitū horreāt, nec a vīno interim, nec a mulie-
rum cōtractū temperātes. Deniq̄ mīrē oībus studi-
um, ne qd in rōne vītē cōueniat. Porro magna fœli-
citat̄ ps est in cognomētis, dum h̄j funigeros ap-
pellari se gaudent, illi Benedictinos, alijs Bernardis-
nos, quasi par̄ sit esse Christianos. Hos q̄q̄ a rep.
femoros, nemo tñ audet cōtemnere, p̄cipue mendi-
cātes, ppter ea quod omnia oīm arcana teneant, ex
cōfessionib⁹ quas vocat. Que tñ pdere nefas ha-
bent, nisi si qñ poti, fabulis amænioribus delectare
se volūt, sed cōiecturis rem indicāt, tacitis interim
noībus. Q, si q̄s hos crabrones irritarit, tū in popu-
laribus cōcionib⁹ p̄be vlciscunt̄ se, & obliq̄s di-
ctis notāt, adeo teclē, vt nemo nō intelligat, nisi q̄ n̄
hil intelligit. Nec prius oblatrādi finē faciūt, q̄ in os
offam obieceris. Age v̄o, quē tu mihi comœdum,
quē circulatorē spectare malis, q̄ istos in cōcionib⁹
suis rhetoricātes & oīno ridicule, sed tñ suauissime
imitantes ea, q̄ rhetores de dicēdi rōne tradiderūt.
Deū immortale, vt gesticulant̄, vt apie cōmutat vo-
cem, cātillant vt iactat̄ se, vt subinde alios atq; alijs
os vultus induūt, vt oia clamorib⁹ miscent. Atq;
hāc orādi artē, ceu rem arcanā fraterculus fratercu-
lo p manus tradit. Eam tametsi mihi nō est fas scire Modus p̄di-
tñ vīcūq; cōiecturis sequar, Primo loco inuocāt, id candi religi-
osob⁹.
quod a poetis mutuo sumpserūt, deinde dicturi de
charitate, a Nilo Aegypti fluvio sumūt exordiūt, atq;
q̄ ita demū exordiūt eximie rhetoricū fore ducunt,
si nūs q̄p̄ quicq̄ habeat cū reliquo argumēto cōfine
vt auditor interim admirās, illud secū murmurēt, q̄

F ij

MORIA

neque se pripit ille? Tertio loco ceu narratiōnis vice,
non nihil ex euāgelio, sed cursim, ac velut obiter in-
terptant, cum id solum fuerit agendū. Quarto loco
tum noua sumpta psona, q̄stionem mouēt theolo-
gicalē. aliquoties δυλε γ-νο δυλε οὐγάρου ἈΠΤΟΜΕΝΑ
atq; id quoq; ad artem arbitrant̄ ptinere. Hic demū
theologicū attollūt supciliū doctores solennes, do-
ctores subtile, doctores subtilissimos, doctores se-
raphicos, magnifica noia, auribus inculcātes. Tum
syllogismos maiores, minores, cōclusiones, corolla-
ria, suppositōes frigidissimas, ac plusq; scholasticas
nugas apd' impitū vulgus iactitāt. Superest tā qntus
actus, in q summū artificē p̄stare cōuenit. Hinc mi-
hi stultā aliquā & indoctā fabulā, ex speculo opinor
historiali, in mediū adferūt, & eādē interpretant. Atq;
ad hūc qdem modū Chymerā suā absoluūt, quale
nec Horatius vnq; asseq potuit cū scriberet, Human-
no capiti. Sed audierūt, an escio qbus, ingressum orō-
nis sedatū, minimeq; clamosum esse oportere. Itaq;
Exordium. principio sic exordium, ut nec ip̄i vocē, ppriā exau-
Exclamatio diāt, quasi referat dici, qd' nullus intelligat. Audie-
rūt nōnunq; ad cōcitādos affectos exclamatiōibus
vtendū esse. Proinde p̄sse alioq; loquentes, subinde
repēte vocē tollūt, furioso plane clamore, etiā cū ni-
hil opus. Iures elleboro homini opus esse, p̄inde q̄si
nihil referat vbi clames. Præterea quoniā audierūt
op̄ttere sermonē in p̄gressu feruescere, in singulis
ptibus, principijs vtcūq; sane recitatis, mox mira vo-
cis cōtentō evtunē, etiā si res sit frigidissima, atq; ita
deniq; desinūt, vt spiritu defectos credas. Postre-
mo dīdicerūt apd' rhetores de risu fieri mētōem, eo

ERASMI.

q̄ studēt & i p̄ iōcos quosdā aspgere, d̄ φίλακα φρον. O chara
mītū, q̄ plenos grās, q̄q̄ in loco, ut plane d̄ oī πρόστ Venus.
Tū λόρραι esse dicas. Mordēt q̄q̄ nōnūq̄, sed ita, ut Alinū ad
titillēt magis q̄ vulnerēt. Nec vñq̄ verū adulant, q̄ Libere log.
cū maxime παραγωγή videri studēt. Deniq̄ tota
actio ē eiusmodi, ut iures eos a fori circulatoribus
dīdicisse, a qbus lōge vincunt. Qz q̄ vtric̄ alteris vſ
q̄ adeo sunt sil'es, ut nemo dubitet, qn aut h̄j ab illo
līs, aut illi ab his rhetorice suā didicerint. Et tñ inues Qui libēter
mūt h̄j q̄q̄, mea nimis opa, q̄ cū hos audiunt, Des audiāt ser-
mosthenes meros ac Cicerones audire se putāt, qd̄ mōes illo
genus sunt p̄cipue mercatores, ac mulierculae q̄q̄
auribus vnice placere studēt, q̄ illi nōnullā p̄dē por-
tiūculā de reb̄ malepartis soleāt imp̄tiri, si cōmo-
de fuerint palpati. Illae cū alijs multis de causis huic
ordini fauēt, tū p̄cipue, qd̄ in horē sinus soleāt effū-
dere, si qd̄ in maritos stomachant. Videntis opinor
quanto p̄ milii debeat hoc hoīm genus, cū cerimo-
niolis & nugis deridiculis, clamoribusq̄ tyrannidē
quādam inter mortales exerceāt, & Paulos atq; An-
tonios fese credāt. Verē ego istos histriones tā īgra-
tos, bñficiorē meorē dissimulatores, q̄ simulatores
pietatis libēter relinq̄. Iamdudū em̄ iuuat de re De regib⁹
gib⁹ ac principib⁹ aulicis, a qbus simplicissime co ac principib⁹
lor, & (ut dignū est) ingenuis ingenue, nōnihil attin-
gere. Quiqdem si vel semiunciā fani cordis habes-
tent, qd̄ esset horē vita tristius, aut æque fugiendū.
Neq; em̄ existimabit vel piurio parricidioq; parant
dum imperiū, qfqs secū ppēderit, q̄ ingēs onus su-
stineat humeris, q̄ vere principē agere velit. Eum q
rex gubernacula suscepit, publicū, nō priuatū

MORIA

negociū gerere, nihil nisi de cōmodis publicis oportere cogitare. A legib⁹ quare ipse & auctor & exa^ctor est, nec latū dignū discedere. Officialiū oim & magistratuū integritatē sibi p̄standā esse. Sese esse vñ oim oculis expositum, q̄ vel ceu sydus salutare mox innocentia, maximā rebus humanis salutē pos sit adferte, vel velutī cometa lāetalis summā p̄niciē īuehere. Aliorū vicia neq; p̄inde sentiri, neq; ī late manare. Principē eo loco esse, vt si qd vel leuiter ab honesto deflexerit, grauis p̄tinus ad q̄plurimos homines vita pestis serpat. Tum q̄ multa secū adferat principū fortuna, q̄ soleāt a recto deducere, qd genus deliciæ, libertas, adulatio, luxus, hoc acrius enitendū, ac sollicitius aduigilandū, nec vbi velderceptus cesseret in officio. Postremo vt insidias, odia, ceteraq; vel pericula vel metus omittā, capitī immi nere, ver illū regē q̄ paulo post ab eo sit, etiā de minimo quoq; cōmillo, rōnem exacturus, idq; tāto se uerius, q̄to p̄stantius gessit imperium. Hec īq; atq; hmoi plurima, si princeps secū pp̄ederet (pp̄ederet aut si saget) is nec somnū, nec cibū opinor, iucū de cape posset. At nūc meo munere, has omneis curas dijs pmittūt, iipi sese molliter curāt, neq; quemq; ad aurē admittūt, nisi q̄ iucūdalog norit, ne qd aio sollicitudis oboriaſ. Se p̄bc principis ptes omneis im plesse credūt, si venent assidue, si bellos alāt caballos, si suo cōmodo vendiderint magistratus ac p̄fescturas, si q̄tidie nouae rōes excogitent, qbus ciuit̄ opes attenuent, & in suū cōueritātē fiscū. Verū id ap̄posite reptis titulis, vt etiā si sit īq̄ssimū, aliquā tñ ægtatis sp̄em prae se ferat. Addūt data oga nōnihil

ERASMI.

adulatōis, quo populares animos vtcūq; sibi deuin-
ciant. Fingite mihi nūc (quales sunt nōnumq;) homi-
nem legū ignare, publicorū cōmodorū pene hostē,
priuatis intētū cōmoditatibus, addictū voluptatib;
osorē eruditōis, osorē libertatis ac veri, nihil minus
q; de reip. salute cogitātē, sed oīa sua libidine suisq;
vulnētibus metientē. Deinde addite huic torquem
aureū, oīm yttum cohærentiū cōsensum indican-
tem, cū coronā gemmis insignitā, quę qdem admo-
net eum heroicis oībus yttibus oportere cæteris
ancellere. Praeterea sceptre iusticiæ, & vnde cūq; in-
corrupti pectoris symbolū. Postremo purpurā exis-
tiæ cuiusdā in remp. charitatis indiciū. Hec gesta-
mina si princeps cum sua vita cōferret, ægdem fu-
ture arbitror, vt plane pudescat ornatus sui. Vereas-
turq; ne qs nasutus interps, totū hunc tragicū cultū
in rīsum iocūq; ytat. Iam qd de p̄cerib; auli-
cis cōmemorē: qbus cū nihil sit addictius, seruili-
us, insultius, abiectius, tñ oīm reꝝ prīmos fese vide-
ti volūt. Hac vna in re tñ modestissimi, quod cōtēti
aut; purpurā, gēmas, reliq; yttū ac sapientiē alig-
nūa corpe circūferre, reꝝ ipsaꝝ studiū oīne cōcedant
alijs. Hoc abūde foelices sibi vident; q regem heꝝ
vocare liceat, qd' tribus ybis salutare didicerint, q
norint ciuiles titulos subinde inculcare, serenitatē,
dominatōem & magnificētā. Quod egregie p̄fri-
cuerint faciē, qd' festiuiter adulent. Nam haꝝ sunt ar-
tes que vere nobilē & aulicū deceant. Cæteri si viꝝ
tae rōem oīm p̄pius inspicias, nimirū meros Pheas-
tas inuenies, sponsos Penelopes, reliquū carmen
agnoscitis. Dormit in medios dies, ibi sacrificulus

De p̄cerib;
aulicis.

G

MORIA

Magnilo
quentes

Desummis
pontificib⁹ &
cardinalib⁹

mercennariis ad lectū paratus, q̄ p̄modū cubān
tibus adhuc sacre expedite pagat, mox ad ientacu
lum, quo vix pacto iam interpellat prādium, sub id
alea, laterūculi, sortes, scurræ, Moriones, scorta, lu
sus, inficiet. Interim vna aut altera merēda, rursus
cæna, post hanc repotia, nō vna p̄ louē. Atq; ad hūc
modū citravillū vitæ rediū elabunt horæ, dies, men
ses, anni, secula. Ip̄a nō nunq̄ saginatio abeo, si qñ
viderim illos μεγαλοφρούτας, dum vnaquæc̄ hoc
sibi videat dijs, ppior, quo caudā longiore trahit. Dū
alius alium cubito protrudit, quo loui propior esse
videat, dum qsc̄ sibi hoc magis placet, quo graui
rem cathenā collo baiulat, vt robur etiā nō opes tñ
ostentet. Ac principū qdē institutū, summi p̄
tifices, cardinales, & Episcopi s̄ apud gnauster emu
lanū, ac ppe superat. Porro si q̄s pp̄dat qd linea ve
stis admoneat niueo candore insignis, nempe vitā
vndequaq; inculpatam. Quid sibi velit mitra bicor
nis, vtrūq; fastigii eodē cohibete nodo, p̄tia noui
pariter ac veteris testamēti absolutam sciā. Quid
manus chirothecis cōmunitæ, purā & ab omni rebus
humanar̄ cōtagio imminē, sacramentor̄ adminis
tratōem. Quid pedū, nim̄ crediti gregis vigilan
tissimā curā? Quid plata crux, videlicet oīm huma
norum affectuū victoriā. Hec inq̄ atq; id genus multa
si q̄s pp̄dat, nōne tristē ac sollicitū vitā egerit? At
nunc belle faciunt cum se se pascunt. Ceteræ ouium
curam, aut ip̄i Christo mandat, aut in fratres (quos
vocant) ac vicarios rehiciunt. Neq; vel nominis ful
recordant, qd sonet episcopi vocabulū, nempe la
borem, curam, sollicititudinē. Vere in iactiendis pe

ERASMI.

Quijs plane episcopos agūt δυλε αλαρ σκοπιν. Ad. i. neq; cōca
eūdem modū Cardinales si cogitent sese in Ap'loge speculatio.
locū successisse, eadem ab i'pis regni q̄ illi p̄stiterunt.
Deinde nō dominos esse, sed administratores spiri-
tualium dotiū, de qbus omnibus sint paulopost exa-
ctissime reddituri rōem. Immo si vel in cultu paulis
p̄ philosophent, atq; ita secum cogitent, qd sibi vult
hic vestitus candor: nonne summam & eximiam vi-
tae innocētiā? Quid interior purpura: nonne flas,
grantissimū in deū amorem? Quid rursus exterior
sinuosa capacitate diffluens, ac totā etiā reuerēdis
simi complectens mulā, q̄q; vna vel camelō contes-
gendo sufficerit. Nonne charitatē latissime sese pā-
dentē, ad subueniendū omnibus, hoc est ad docen-
dum, exhortādum, cōsolandum, incēpādum, ad-
monēdum, componēda bella, resistēdum improbis
principib; & vel sanguinē libēter impēdendū gre-
gi Christiano, nedū opes, q̄q; quorsum oīno opes
pauperē Apostolē vicem gerentibus? Hec si pp̄e-
derent, nec eum locum ambirent, & libenter relinq-
rent. Aut certe vitam plane laboriosam ac sollicitā
agerēt, cuiusmodi veteres illi vixerūt Ap'li. Iā sumā
mi pōfices q̄ Christi vices gerūt, si conent eiudē
vitam æmulari, nēpe paupertatē, labores, doctrinā,
crucē, vītē cōtemptū, si vel papē. i. patris nomen, vel
sc̄tissimi cognomē cogitēt qd erit in terris afflīct? C
Aut qs eū locū oībus emat facultatib; emptū, gla-
dio, veneno, oīq; vī tueat? Quātā his abstulerit cō-
moditatū, si semel incesseret sapia. Sapientia dixi im-
mo vel mica salis illius cuius meminit Christus, tūn
opū, tātū bonorē, tūn ditōis, tūn victoriae, tot officijs.

G ij

MORIA

tot dispensatōes, tot vēctigalīa, tot indulgētīas, tan
tū equorū, mulorū, fatellitū, tantū voluptatū. Vide
tis quātas nūdīnas, quantā messēm, q̄jū bonorū pe
lagus paucis sim cōplexa. In quoꝝ locū inducet vi
gilias, ieiunia, lachrymas, orōnes, cōciones, studia,
suspiria, milleq; id genus miserōs labores. Neq; ve
ro negligēdū illud futurū, ut tot scriptores, tot copiū
ſtē, tot notarij, tot aduocati, tot pmotores, tot secre
tarij, tot mulotribē, tot eqſones, tot mensarij, tot le
nones, pene mollius qddam addiderā, sed vercor
ne durius sit auribꝫ. In summa tāta hoīm turba quę
Romanā ſedē, onerat (lapſa ſum) honorat ſentiebā
ad famē adigent. Inhumanū qdē hoc & abominan
dū facinus, at multo magis detestandū, ip̄os etiā
ſummos ecclesiæ p̄incipes, ac yā mūdi lumina ad
perā & baculū reuocari. At nūc fere, ſi qd laboris ē,
id Petro & Paulorelinquūt, qbus abūde ſatis ē ocij.
Porro ſi qd ſplēdoris aut volupratīs, id ſibi ſumūt.
Atq; ita fit mea qdē oga, ut nullū pene hoīm genus
vivat mollius, minusq; follſitū, ut q abūde Christo
ſatisfactū existimāt, ſi myſtico ac pene ſcenico orna
tu, ceremonijs, beatitudinū, reuerentiary, ſanctitatū
titulis, & bñdictōibus ac maledictōibus episcopos
agant. Priscū & obſoletū, nec horū oīno iēpore mi
racula edere, docere populū laboriosum, ſacras in
terptari līas ſcholaſticū, orare ociosum, lachrymas
fundere miſerē ac muliebre, egere ſordidū, vincitur
pe, patūq; dignū eo, q vix reges etiā ſummos, ad pe
dū biōrū admittit oscula. Deniq; mori inamabile,
zolli in crucē infame. Reſtāt ſola hec arma, bñdictio
nes, q̄ꝝ ad Romanos ſcribēs meminit Paulus, atq;

ERASMI.

harum qdem mīrū q̄ s̄nt benigni, interdictōes, suspensions, aggrauatōes, reaggrauatōes, anathematizatōes, vltrices picturē, ac fulmē illud terrificū quo solo nutu mortaliū aīas vel vltra tartara mittūt. Quod ipm tñ sanctissimi in Christo patres, & christi vicarij in nullos torquēt acrius, q̄ in eos q̄ instigā te diabolo p̄imonia Petri minuere, atq; arrodere conāt. Cuius cū hec vox sit in euāgelio, Reliqmus oīa, & secuti sumus te, tñ huius p̄imoniū appellāt agros, oppida, vēctigalīa, portitoria, dītōes, p̄ q̄bus dū zelo Christi accēsi, ferro, igniq; dīmicāt, nō absq; plurimo Ch̄iani sanguis dispēdio, tñ demū ecclesīa Ch̄i sp̄osam sese credūt ap̄lice defendere, fortiter, p̄ligatis, ut vocāt hostib;. Quasi yō vlli sint hostes eccl̄ae pñciosiores, q̄ impij pōtifices, q̄ & silētio Ch̄m s̄nūt abolescere, & q̄stuarījs legibus alligāt, & coactis interptatōib; adulterāt, & pestilēte vita iugulāt. Porro cū christiana eccl̄a sanguine sit cōdita, sanguine cōfirmata, sanguine aucta, nūc p̄inde q̄si Ch̄s pierit, q̄ more suo tueat suos, ita ferro rem gerūt. Cūq; bellū res sit adeo immanis, vt feras nō hoīes deceat, adeo insana, vt poetē q̄q; singāt a furiis imitū, adeo pestilēs, vt vniuersā more luē s̄l̄ inueniat, adeo iniusta, vt a pessimis latrōib; opīie soleat administrari, adeo impia, vt nihil cogreat cū Ch̄o tñ oīibus omīllis noctū agūt. Hic videoas etiā decrepitos senes, iuuenilis animi robur p̄stare, nec offēdi sumptib;, nec fatigari laborib;, nec deterri q̄c̄q;, si leges, si religione, si pacē, si res hūanas oīneis sunt sum ac deorsum misceāt. Neq; desunt adulatores eruditū, q̄ istā manifestariā ilaniā, zelū, pietatē, fortit

G ij

MORIA

De episco
pis.

Desacerdo
tibus.

De vij. ho
ris canonii
as quo lega
tur.

tudinē appellēt, excogitata via qua fieri p̄t, ut q̄s le
tale ferrę stringat, adigatq; in fratriis sui viscera, ma
nēte nihilominus charitate illa summa, quā ex chri
sti p̄cepio debet, p̄ximo christianus. Eqdē incerta
sum adhuc, v̄r̄ his rebus exēplū dederint, an poti
us hinc sumpserit episcopi qdā Germanor̄e, q̄ simi
pliū etiā omisso cultu, omisssis bñdictōibus, alijs
q̄ id genus ceremonijs, plane satrapas agūt, adeo vt
ppemodū ignauū, partūq; decorē episcopo putent,
alibi q̄ in acie sorte aiam deo reddere. Iam yō
vulgus sacerdotū nephas esse ducēs, a p̄sulū suor̄
sc̄timonia degenerare. Euge q̄s militariter p̄ suis de
cimis, ensibus, iaculis, saxis, oīq; armor̄ vi bellige
rant, q̄s hic oculati, si qd ex veterē l̄ris possint elice
re, quo plebeculā territēt, & plusq; decimas deberi
cōuincāt. At int̄crim nō venit in mētē, q̄s multa pas
sim legant de officio, quod illi vicissim p̄stare pplo
debeat. Nec salte admonet eos v̄tex īsūs, sacerdo
tē oībus huius mūdi cupiditatibus liber̄ esse opor
tere, neq; qc̄q; nisi cœlestia meditari. Sed hoīes sua
ues se suo officio p̄be p̄functos aiūt, si p̄culas illas
suras v̄tcūq; p̄murmurarent, quas mehercle demiror
si q̄s deus vel audiat, vel intelligat. Cū īp̄i nec audis
ant, nec intelligāt, iū cū eas ore p̄strepūt. V̄r̄ hoc
qdē sacerdotib; est cū p̄phanis cōe, vt ad emolumē
ti messem vigilēt oēs, neq; quisq; ibi leges ignoret.
Ceterē si qd sarcinae, id prudēter i alienos humeros
rejciūt. & alijs alij tanq; pilā p̄ manus tradūt. Si qdē
laicī quoq; p̄incipes, quēadmodū p̄tes administrā
di regni vicarijs delegāt, & vicarius itē vicario tradit
Ita pietatis studiū plebi modestię causa relinquent.

ERASMI.

Plebs in eos reiçit, quos ecclesiasticos vocat, pīnde
quasi iþis cū ecclesia nihil oīno sit cōmercij, q̄si bas
ptismi votis nihil p̄fus sit actū. Rursum facerotes
q̄ sese vocat seculares quasi mūdo initiati nō Chri
sto, in regulares on⁹ hoc deuolutūt, regulares in mo
nachios, monachi in laxiores, arctiores oēs simul in
mendicātes, mēdicātes in cartusiēses, apud quos so
los sepulta latet pietas, & adeo latet, vt vix vñq; lice
at cōspicere. Itidē pōtifices in messe pecuniaria dili
gētissimi, labores illos nimū apostolicos, in episco
pos relegat, episcopi in pastores, pastores in vicari
os, vicarij in fratres mēdicātes. H̄i rursum in eos re
trudūt a qbus ouiu lana tondef. Verē non est huius
instituti pontificū ac facerdotū vīta excutere, ne cui
videar satyrā texere, nō Encomiū recitare. Neue q̄s
existimet bonos pōtifices a me taxari, dū malos lau
do. Sed hec ideo paucis attigi, quo palā fieret nullū
esse mortale q̄ suauiter viuere possit, nisi meis initia
tus sit sacris, meq; ppiciā habeat. Nā id quo pacto
fieri queat, cū iþa etiā Rhānusia rete humanae for
tunatrix, mecū adeo cōsentiat, vt sapiētib⁹ istis sem
p fuerit inimicissima, cōtra stultis etiā dormiētibus, .i. dormiētis
oīa cōmoda adducit. Agnoscitīs Timotheū illum tētollit
cui hinc etiā cognomen & puerbium ἐν ΛΟΥΤΟΣ .i. noctua
σκύλος οὐρει. Rursum aliud γλωξί / πτταται. Cōtra volat.
in sapientes quadrat illa ἐν τετράδιοι εν Ηερέτεσ & e⁹ na nati.
quū habet Seianū, & aure Tolosanū. Sed desino ποε puerbijsvū
pōlūd γεσαι ne videar Erasmi mei cōmentaria sup
pilasse. Ergo vt ad rē. Amat fortuna parē cordatos,
amat audaciores, & qbus illud placet πᾶσι έργοφσω .i. oīs incta
ώβοτ. At sapientia timidulos reddit, ideoq; vulgo sita ea

G iiij

MORIA

Videtis sapiētibus istis cū paupertate, cū fame, cū su
more esse, neglectos, inglorios, inuisos. Stultos af
fluere nūmis, admoueri reip. gubernaculis, breui
ter florere modis oībus. Etem si qs bīm existimat,
principibus placuisse viris, & inter meos illos ac gē
meos deos ȳfari, qd īutilius sapiētia, immo quid
apud hoc hoīm genus dānatius? Si diuītiae parādæ
sunt, qd tādē lucri facturus ē negociator, si sapiētia
secutus piurio offendet, si in mēdacio deprāhēsus
erubescet, si anxios illos de furtis atq; vsluris sapien
tū scrupulos, vel tātuli faciet. Porro si qs honores
atq; opes ambiat ecclāsticas, ad eas vel asinus, vel
bubalus citius penetrabit, q̄ sapiēs. Si voluptate du
caris, puellæ maxia huius fabulę ps, stultis toto pes
ctore sunt addicte, sapiētē haud sec⁹ ac scorpiū hor
rēt fugiūtq;. Deniq; qcūq; paulo festiuus ac lēti⁹ vi
uere parāt, sapiētē in prīmis excludūt, ac q̄duis aīal
potius admittūt. Breuiter q̄quo te ȳtas apud pōtifi
ces, p̄cipes, iudices, magistratus, amicos, hostes,
maxios, mīnimos, oīa p̄ntib⁹ nūmis parāt. Quosvti
cōtēnit sapiēs, ita illū sedulo fugere cōsueuerūt. Sed
cū laudū meare nullus sit modus, neq; finis, tñ orō
aliqñ finē habeat necesse est. Itaq; desinā dicere sed
si prius ostendero paucis, nō deesse magnos audito
res, q̄ me l̄fis suis pariter, ac factis illustrarīt, ne cui
forte stulte mihi soli videar placere, neve legulei ca
lūnient, me nihil allegare. Ad ip̄o R̄ igīt exemplū al
legabimus, hoc ē Ḏv. Λ̄v. πρὸσ ἐπος. Principio illud
oībus vel notissimo puebio p̄suasūē, vbi res abest
ibi simulatōem eē optimā, eoq; recte statī tradit̄ hīc
ȳsus pueris, Stulticiā simulare loco sapia summa

5. nihil ad
uersum.

ERASMI.

est. Vos lā iſpi cōjcite, q̄ ingēs sit bonū stulticia, cue
ius etiā fallax vmbra, & imitatio sola, tantū laudis
meret a doctis. Sed multo cādidius pinguis ille, ac
nitidus Epicuri de grege porcus, miscere stulticiā
cōſilij ſubet, tametq̄ breuē nō admodū ſcīte addi-
dit. Itē alibi. Dulce ē deſipe in loco. Rurſum alio in
loco, mauult deliruſ inersq; videri, q̄ ſage & ringi.
Iam apud Homerū Thelemachus quē modis oib;
laudat Poeta, ſubinde νήπιος appellaſ, atq; eodē p̄ ſatius.
noīc tanq̄ ſcīlicis omīnis, libēter pueros & adoles-
ſcētes vocare ſolēt. Quid autē ſacrū Iliadis Carmē, ni
ſi ſtultorū regū, & populorū cōtinet iras? Porro q̄ ab
ſoluta lauſ illa Ciceronis, ſtultorū plena ſunt omīia.
Quis em̄ ignorat, vñiquodq; bonū quo latius pa-
tet, hoc eſſe p̄ſtantius? Atq; fortassis apud Christia-
nos, horū leuis eſt auctoritas. Proinde ſacrū quoq;
līarū teſtimonijs (ſi videt) laudes noſtras fulciamus
ſiue (ut docti ſolēt) fundemus. Princípioveniā a the-
ologis p̄fate ut nobis fas eſſe velint. Deinde qm̄ ars
duā rē aggredimur, & fortassis improbū fuerit de-
novo Muſas ex Elicone ad tantū itineris reuocare, p̄
ſeruum cū res ſit alienior, fortaffe magis cōueniet op-
tare, vt interim dū Theologū ago, p̄q; has spinas in-
gredior, Scotiā paulisp̄ ex ſua Sorbona in meum
pectus demigret, quo uis histrice atq; ericio ſpinosi
or, moxq; remigret q̄ lubebit, vel ἐσ κλεακαο. Utq; i. in coruſ
nā & vultū aliū liceat ſumere, & ornatus adſit theo- in malā cru-
logicus. Verū illud interim vereor, ne q̄s me ſunt i re
am agat, quaſi clāculū magistrov; noſtrorū ſcrinia
cōpilauerim, quæ tantum rei theologicā teneā. Sed
nō adeo miſ: videri debet, ſi tam diutina (q̄ m̄hi ar-

MORIA

Crispissima est) cum theologis cōsuetudine, nō nihil aripiui, cū sicut nūs etiā ille deus Priapus, nonnullas græcas voces legente domino, subnotarit tenuerit q̄. Et Gallus Lucianic⁹ lōgo hoīm cōuictu, sermo nē humanū expedite calluerit. Sed iam ad rē bonis aūibus. Script⁹ Ecclesiastes capite primo. Stultorū infinitus est numerus. Idē cū exclamat. Vanitas vanitatū & omnia vanitas, qd aliud sensisse creditis, nī si quēadmodū diximus, vitā humanā nihil aliud q̄ stulticie ludic⁹ esse. Ciceronianē laudi albū addēs calculū. Rursum sapiēs ille q̄ dixit. Stultus mutat ut Luna, sapiēs p̄manet ut sol, qd aliud innuit nisi mortale genus om̄e stultū esse. soli deo sapiētis nomē cōpetere. Siqdem Lunā, humanā naturā interptant, Solem omnis luminis fontem esse deum. Hūc astipulaēt qd' ipe Christus in euāgelio negat, quē q̄ appellādū bonū, nīs idū vñū. Porro si stultus est q̄s quis bonus idem sapiens auctoribus Stoicis, nīmīrū mortales oīs stulticia cōpleteat necessum est. Itere Salomō capite. xv. Stulticia (inqt) gaudium stulto videlicet manifesto confitens, sine stulticia nihil in vita suaue esse. Eodem p̄tinet illud quoq; Qui apponit sciam, apponit dolorem, & in multo sensu multa indignatio. Proinde nec puduit tantū regē huius cognominis, cū ait capite xxx. Stultissimus sum viro⁹. Neq; Paulus ille magnus gētiū doctor, stulti cognomē illibenter agnoscit. Insipiēs q̄s est, ingens, plus ego, p̄inde q̄si turpē sit vinci stulticia. Et libēter fertis insipiētes, ad se refert. Quid quod palā stulticiā p̄cipit. Qui videtur esse sapiens inter vos, stultus fiat, vt sit sapiēs. Illud:

ERASMI.

hāud scio an mīs videat, cū deo quoq; nōnihil stulticiē tribuit. Quod stultum est ingt dei, sapientius est hominibus. Porro Origenes interpres obsistit, quo mīnus hanc stulticiā ad hoīm opinione possis referre, quod genus est illud, gentib; qdem stultis ciā. Neq; vero temere est, quod deo stulti tam im p̄nse placuerūt. opinor ppter ea, q; quēadmodum summi principes nīmū cordatos suspectos habēt & inuisos, ut Iulius Brutū & Cassiū, cū ebris Anto niū nīhil metueret, vtq; Nero Senecam, Dionysius Platonē, cōtra crassiorib; ac simpliciorib; īges tījs delectant, itidē Christus σοφούτ istos suāq; nī sapientes tētes prudētiæ, sp̄ detestat̄ ac dānat. Testat̄ id Paulus haud quaq; obscure cū ait. Quae stulta sunt mūdi elegit deus, cūq; ait, deo vīsum esse vt p̄ stulticiā seruaret mūdū, qāqdem p̄ sapientiā restitui nō pos terat. Quin ipē idem satis indicat clamās p̄ os, pphie tae. Perdā sapientiā sapientiū, & prudentiā prudētiū reprobabo. Rursum cū patri agit gratias, quod salutis mysteriū celasset sapiētes, puulis aut̄ hoc est stultis aperuisset. Huc p̄tinet q; passim in euāgelio Phatizeos & scribas, ac legū doctores incessit, vul gus indoctiū sedulo tueā. quodq; paruulis, mulierib; ac p̄ficatorib; potissimū delectatus esse videat. Quin & ex animatiū brutorē gñe, ea potissimū placent Christo, quē a vulpina prudētia q̄ lōgissime ab sunt, eoq; asino maluit insidere, cū ille (si libuisset), vel leonis tergū impune potuisset p̄metere. Ac spūs ille sacer in colub; specie delapsus ē. Prēterea cer uore, hinulore, agnore, cerebra passim in diuinis līris, mētio. Addē q; suos ad immortale vitā destinatos,

MORIA

.I ouilli
mores. omes appellat, quo qdem animâte nō est aliud insi-
pientius, vel Aristotelico puerbio teste. Προστέλον-
τε, quod qdem admonet ab eius pecudis stolidi-
tate, sumptū in stupidos & bardos cōuicij loco dīci
solere. Atq huius gregis Christus sese pastore p̄fite-
tur. qnetiā ipe agni noie delectatus est, indicante eū
Ioāne. Ecce agnus dei, cuius rei multa fit & in Apo-
calypsi mētio. Hec qd aliud clamitāt, nisi mortalis
ois stultos esse, etiā pios. Ip̄um q̄q̄ Christū quo no-
stræ stulticiæ subueniret, cum esset sapientia patris.
tñ quodā modo stultū esse factū, cū hois assumpta
natura, habitu inuictus est vt homo, quēadmodū &
pctm̄, factus est vt peccatis mederer. Neq; alia rōne
mederi voluit, q̄ p stulticiā crucis, p Apostolos idio-
tas ac pingues, qbus sēdulo stulticiā praecipit, a sa-
piētia deterrēs, cū eos ad puerorū, lilioꝝ, sinapis &
passerculorū exemplū, puocat, res stupidaꝝ ac sen-
su carentiū, soloq; naturę ductu, nulla arte, nulla sol-
licitudine vitā agentiū. Præterea cū vetat esse sollidi-
tos, qua essent apud p̄sides orōne vſuri, cūq; interdi-
cit ne scruten̄ temp̄a vel momēta, tempore videli-
cet ne qd fiderēt suā prudētiā, sed totis animis ex-
sese penderēt. Eodē ptinet quod deus ille orbis ar-
chitectus interminat, ne qd de arbore scīa degusta-
rent, pinde quasi scīa fœlicitatis sit venenum. Q; q̄
Paulus apte scīam veluti inflantē, & pniciosam im-
probat, quē diuus Bernardus opinor secutus, mon-
tem eum in quo Lucifer sedē statuerat, scientiæ mō-
tem interpr̄at. Ac ne quæ sunt infinita, psequar, vt
q̄ summā dicā, videt omnino Christiana religio
quandā habere cū stulticia cognatōnem, minimeq;

ERASMI.

cū sapientia cōuenire, cuius rei si desideratis argu^s Christiana
mēta, primū illud animaduertite, pueros, scnes, mu^r religio.
lieres ac fatuos, sacris ac religiosis rebus p̄ter cātes
ros gaudere, eocq; semp altaribus esse p̄ximos, solo
nimis naturae impulsu. Prēterea videtis primos il
los religionis authores mīre simplicitatem ample
xos, acerrimos literar̄ hostes fuisse. Postremo nul
li Morones magis desige vident, q̄j n̄ quos Christi
anæ pietatis ardor semel totos arripuit, adeo sua p̄
fundit, infurias negligit, falli se se patiunt, iter ami
cos & inimicos nullū discrimē, voluptatē horret, inc
dia, vigilia, lachrymis, laboribus, cōtumelij saginā
tur, vitam fastidiūt, mortē vnicē optat. Breuiter ad
oēm sensum cōem p̄s us obstupuisse vident, p̄ins
de qua si alibi viuat animus, non in suo corpe, quod
qdem gd aliud est q̄ insanire. Quo minus mīre vis
deri debet, si Apostoli musto temulentī sunt visi, si
Paulus iudici Festo visus est insanire. Sed postea q̄
semel τὴν λειτήν induimus, age doceamus & illa^{i. pelle} leonis
foelicitatē christianoꝝ, quā tot laboribus expetūt, Christiana
nihil aliud esse, q̄ insanīæ stulticæ & genus quod foecitas
dā. Absit inuidia v̄bis, rem īpam potius expēdite.
Iam primū illud p̄pemodū Christianis cōuenit cū
Platoniciſ. Anīmū immersum illigatūq; esse corpo
reis vinculis, huiusq; crassitudine p̄pediri, quo mī
nus ea quæ vere sunt cōtēplari fruiq; possit. Prēinc
de Philosophiā definit esse mortis meditatiōem, φ^{Philoso}
ea mētem a rebus visibilibus ac corporeis abducat,^{phia.}
quod idem utiq; mors facit. Itaq; q̄diu animus cor
poris organis p̄hevit, tamdiu sanus appellat, verē
vbi ruptis iam vinculis, conat in libertatem aſſerere

H.

MORIA

sese, quasiq; fugā ex eo carcere meditat, tum insaniā
am vocat. Id si forte cōtingit morbo vitioq; organo
rum, prsum omniū consensu insania est. Et tamen
hoc quoq; genus hoīm videmus futura p̄discere, scil
re linguas ac literas, quas antea nunq; didicerat, &
oīno diuinū qddam prae se ferre. Neq; dubiū est id
inde accidere, quod mens a cōtagio corpīs paulo li
berior, incipit natuā sui vim exercere. Idē arbitros
esse in causa, cur laborantibus vicina morte, simile
gddam soleat accidere, vt tanq; afflati, pdigiosa que
dam loquant. Rursum si id eueniat studio pietatis,
fortasse nō est idē insaniae genus, sed tñ adeo cōfis
ne, vt magna ps hoīm merā insanīa esse iudicet, pre
fertim cū pauculi homūciones ab vniuerso mortali
um cōetu tota vita dissentiant. Itaq; solet ijs vſu ve
nire, quod iuxta Platonieū figmentū opinor acci
dere ijs, q; in specu vincili, rebus vmbras mirant, & fu
gitivo illi q; reuersus in ante veras res vidiisse se p̄di
cāt, illos longe falli, q; p̄ter miseras vmbras nihil ali
ud esse credāt. Etem sapiēs hic cōmiseraūt ac deplo
rat illoī insanīa, q; tanto errore teneant, illi viciſſim
illū veluti delirantē, ridēt atq; ejciunt. Itidem vulgus
hoīm ea q; maxime corporea sunt, maxime mirant,
eaq; ppe sola putat esse. Contra pñ quo quicq; ppis
us accedit ad corpus, hoc magis negligunt, totiq; ad
inuisibiliū rebus contemplatiōem rapiunt. Nam iſbi
primas partes tribuunt diuitijs, proximas corporis
commodis, postrema animo relinquunt, quem tas
men pleriq; nec esse credunt, quia non cernant ocul
is. Ediuerso illi primum in ipsum deum rerum om
nium simplicissimū toti nūtunt secundū hunc, & tas

ERASMI.

men in hoc, quod ad illum q̄, p̄xime accedit, nem̄
pe animum, corporis curam negligunt, pecunias ceu
putamina, pr̄sus aspernant̄ ac fugitāt̄. Aut si qd hu
iusmodi rerum tractare cogunt̄, grauatum ac fastidi
enter id faciunt̄, habent tanq̄ non habentes, possi
dent tanq̄ non possidētes. Sunt & in singulis rebus
gradus multū inter istos diuersi, principio sensus ta
metisi omnes cum corpe cognatiōem habent, tamē
qdā sunt ex his crassiores, vt tactus, auditus, visus
olfactus, gustus. Quidam magis a corpe semoti, ve
luti memoria, intellectus, voluntas. Iḡ vbi se inten
derit animus, ibi valet. P̄ij quoniā omnis animi vis
ad ea contēdit quae sunt a crassioribus sensibus alie
niissima, in his velut obbrutescunt atq̄ obstupecscunt.
Cōtra vulgus in his plurimū valet, in illis q̄ minis
mū. Inde est quod audimus nōnullis diuinis viris
accidisse, vt oleū vini loco biberint. Rursum in affe
ctibus animi, qdam plus hñt cū pingui corpe com
merci, veluti libido, cibi somniq̄ appetētia, iracun
dia, supbia, inuidia, cū his irrecōciliabile bellū p̄ijs,
cōtra vulgus sine his vitam esse non putat. Deinde
sunt qdā affectus medi⁹ quasiq; naturales, ut amor
patris, charitas in liberos, in parētes, in amicos, his
vulgus nōnihil tribuit, at illi hos q̄q; studēt ex ani
mo reuellere, nisi quatenus ad summā illam animi
ptem assurgāt, vt iam parētem amēt nō tanq̄ paren
tem (qd em̄ ille genuit nisi corpus: q̄q; hoc ipsum
deo parenti debet) sed tanq̄ virḡ bonum, & in quo
luceat imago summæ illius mentis, quam vnā sum
mum bonum vocant, & extra quam nihil nec aman
dum, nec expetendum esse pr̄dicant. Hac eadē re

H ij

MORIA

ieiunium

Sacrificium

gula reliqua item omnia vitæ officia metunt, ut ubi
quod id quod visibile est, si non est omnino contemne-
dum, tamen longe minoris faciant quod ea quod videri ne-
quunt. Atut autem & in sacramentis, atque ipsis pietatis of-
ficijs, corpus & spūm inueniri. Velut in ieiunio nō
magni ducunt, si quis tamen a carnibus coenaque abstineat,
id quod vulgus absolutū esse ieiuniū existimat, nisi
similiter affectibus aliquod adimatur, ut minus permittat
irae quod soleat, minus superbiae, utque ceu minus iā onus
stus mole corporea spūs, ad cœlestiū bonorum gustū
fructū emque enitatur. Similiter & in synaxi tametsi nō
est aspernandum, quod ceremonijs gerit, tamen id pro se aut
paue est cōducibile, aut etiam prouocatum, nisi id quod
est spiritale, accesserit, nempe hoc quod signis illis
visibilibus repræsentantur, repræsentantur autem mors Christi,
quam dominis extinctis quasque sepultis corporis
affectibus, exprimere mortales oportet, ut in nouitate
vitæ resurgat, utque unum cum illo, unum inter se
inter se fieri queant. Hec igit agit, hec meditat ille
pius, contra vulgus sacrificiū nihil aliud esse credit,
quod adesse altaribus, idque proxime, audire vocum fires
pitum, alia scilicet id genus ceremonias spectare. Nec
in his tantum quod dumtaxat exempli gratia proposuimus,
sed simpliciter in omni vita refugit ab his quod corporis
cognata sunt, ad æternam, ad inuisibilitam, ad spiritua-
lità rapitur. Proinde cum summa sit inter hos & illos
omnibus de rebus dissensio, sit ut utriusque alteris insa-
nire videantur, quodque id vocabuli rectius in pios com-
petit quod in vulgus, mea quidem sententia. Quodqui
dem magis propicuum fiet, si quēadmodum pollici-
ta sum paucis demonstraro, summum illud premis-

ERASMI.

um nihil aliud est q̄p̄ insaniā quandā. Primitū exī
stimate Platonē tale qddā iam tū somniasse, cū animis
mantiū furorē, oīm fœlicissimū esse scriberet. Etenim
q̄ vehemēter amat, iam non in se vivit, sed in eo qd̄
amat quoq̄ longius a seipso digreditur. & in illud de-
migrat, hoc magis ac magis gaudet, atq̄ cū animis
a corpore peregrinari meditat, necq; p̄be suis vniū organis.
Istud haud dubie furorē recte dixeris, alioq; qd̄
sibi vult, quod vulgo etiā dicitur. Non est apud se, &
ad te redi, & sibi redditus est. Porro quo amore abs-
solutior, hoc furor est maior ac fœlicior. Ergo quæ-
nā futura est illa cœlitū vita, ad quā pīae mētes tāto
studio suspirāt? Nempe spūs absorbebit corpus, vt
pote viator ac fortior. Idq; hoc faciet facilius, ptim
qd̄ iā velut in suo regno est, ptim qd̄ iam olim in vi-
ta corpus ad hīmoi trāsformatōnem repurgarit atq;
extenuarit. Deinde spūs a mēte illa summa mire ab-
sorbebit, q̄pp̄ infinitis p̄tibus potētiore, ita vt iam
totus homo extra se futurus sit, nec alia rōne fœlix
futurus, nisi quod extra se positus, patiet̄ qddam
ineffabile a summo illo bono, oīa in seipso rapiēte. Iā
hæc fœlicitas q̄q; tum demū pfecta contingit, cum
animi receptis pristinis corpibus immortalitate do-
nabunt, tñ qm̄ pīore vita, nihil aliud est q̄ illius vitæ
meditatio, ac velut umbra qdam, fit vt p̄mij quoq;
illius alsqñ gustū aut odorē aliquē sentiant. Id tam-
etsi minutissima qdam stillula est ad fontē illū æter-
næ fœlicitatis, tñ longe supat vniuersas corporis vo-
luptates, etiā si omnes oīm mortaliū deliciæ in vnu
conferant, vsc̄ adeo p̄stant spiritualia corporalibus, in-
visibilia visibilibus. Hoc nīmīq; est quod pollicetur

H 11

MORIA

Propheta. Oculus nō vidit, nec in cor hoīs ascēdit;
quae p̄parauit deus diligētibus se. Atq; hæc est. Mo-
riæ ps, quae nō auferit cōmutatōe vitæ, sed pficitur.
Hoc igit̄ qbus sentire licuit (cōtingit aut p̄paucis) ij
patiunt̄ qddam demētiae simillimū, loquunt̄ qdam
nō satis coherētia, nec humano more, sed dant sine
mente sonū, deinde subinde totā oris spēm ȳtunt.
Nunc alacres, nūc deiecti, nūc lachrymāt, nūc ridēt
nūc suspirāt, in summa vere toti extra se sunt. mox
vbjad sese redierint, negāt se scire, vbi fuerint, vtrū
in corpe an extra corpus, vigilātes an dormientes,
qd audierint, qd viderint, qd dixerint, qd fœcerint
nō meminerunt, nisi tanq; p̄ nebulā ac somnū, tñ
hoc sciūt se fœlicissimos fuisse, dū ita desiperet. Itas
q; plorāt sese resipuisse, nihilq; oīm malit. q; hoc isas
nię gen⁹ ppetuo iſanire. Atq; h̄ec ē futurę felicitatis
tenuis qdā degustaciūcula. Vere ego iādudū obliter-
mei uπερ τὸ θέατρον μεγά πλατώ. Q; q; si qd petulaci⁹
aut loqcius a me dictū videbit, cogitate & stulticiā,
& mulierē dixisse. Sed interi tñ memineritis illius
Sæpe etiā & Graecanici puerbij πολλάκι τοι καὶ μαρόσ ἀνήρ
stultus fuit καὶ τὸ καίριον ἐπει, nisi forte putatis hoc ad mulierē
opporuna res nihil attinere. Video vos epilogū expectare, sed
locutus nimiū desipitis, siqdem arbitramini me qd dixerim
Odi memo etiā dū meminisse, cū tantā verbore farraginē effa-
rēcōpotore derim. Vetus illud, μισῶ μνᾶμονα συμπότην nouū
odi memo, hoc, μισῶ μνᾶμονα ἀκροστὴν. Quare valete, plaudi
rēauditorē te, viuite, bibite, Moriæ celeberrimi Myſtæ.

Finis Moriæ In gratiam Mori.

ERASMI.

Desiderio Erasmo Rotterodamo Jacobus Vuime
phelingius Seletstatinus Germanus Germanus
no, Theologo Theologus, Discipu
lus preceptor. S. D.

Nemo tibi persuadeat Rotterodame dulcissime;
me in defensione theologie Neothericorum contra
Philomusum Moriam tuam taxare voluisse. Nam &
si junioribus & adhuc ingenio vegetis, nobilis philosophia
Iosophiæ, & subtilis logicæ Aristotelis, eiusque meta-
physicæ, ac theologos Neothericos existimem, tu ad
acumen ingenij exercitandum, tum ad elidendas heres,
non esse prorsus inutiles, eis tamen solis tota vita usque
in sepulchrum inuolui & implicari, Christi Paulique,
ac quatuor ecclesiæ luminariorum doctrina neglecta,
probare non possum, cum tam cœcus amor in Neothericos,
in unum persertim sui ordinis quosdam Vulcanum per-
ferre coegerit, quosdam ab Augustino, Gregorio, Leone,
Guilhelmo Parisiense, Ioanneque Gerson adeo
auellat, ita ut nec ad historias, nec ad decreta pontificis
cum, nec ad conciones, sed neque ad orandum scriptisque
aut ore persuadendum, idonei satis esse videantur. Et cum
maxime opus esset, ad res ciuilis aut ecclesiasticas,
ad negotia contractuum, probendarum regiminis animæ
& ad causas in generalibus concilijs tractandas, eorum
opera nemo fœliciter uti possit. Liceat eis & expeditat
questiones legere, concertare, argutias meditari. Lis-
ceat huius ordinis doctorem, & suam opinionem alterius re-
ligionis scriptori (an ex fastu aut zelo nescio) preferre. Sed & expedit atque decet, antiqua & summa reli-
gionis nostræ lumina nequaquam obliteratur iri. Ni fals

H. iiiij

MORIA

Ior, assentit aliquantulū nobis Aulus Gellius libri noni capite vicesimo secundo. Ex Platonis Gorgia longā & elegante sententiā citans. Sic & noster Ico lampadius nobis cōsentiens, abhorret ab eis theologia, q̄ theologiā ad ybosam loquacitatem, & (ut Gerson ait) ad chymerinā mathematicā redigūt, q̄ Aristotelis, Auerrois, & Auicenæ pbatiores sententias crebernime pserūt, ex lege, ex pphetis, ex euā gelio & Apostolis adducūt nihil, fragilēq; harū dinē pdefensandis dictis suis leuant, & coelitus missum ensem nunq; supabile, in quo fidere possent, vagis na reconditum seruant. Ille idem Icolampadius eisī scholasticā theologiā in oibus pbet, vīsi sunt tū ei complusculi ex eius cultoribus, in Rachele lippe scere, in Lia sterile scere. Affectiue y tutis stomacho incoq; biles recipē cibos, vñ & intellectiue pturbari oculos necesse est, oblieti, q̄a deus ipoꝝ scientiā des truet, oblieti, q̄a scientia inflat, caritas edificat, sic scā dala quotidie sub orientia docēt. Quā ppter mi Era s̄me, si vtriusq; nostrꝝ animus recte pspectus fue rit, nec tua Moria meae defensiōi, nec defensiō mea tuę Morię videbit̄ refragari. Quā mi hūanissime De sideri desiderabiliter a me lectam, persuasi concui, gentilicꝝ meo Matthiae Schurerio, denuo a se im præssum iri, vt plurimi nostratiū turaꝝ lucubrationū lectores audiissimū fructū ex ea capiat atq; voluptatem. Bene vale in domino. Ex Argentoraco. xijij. Kal Septembres, Anni salutis nostræ. M.D.XI.

Sebastiani Brant Hexastichon, in
Moriam Erasmi Roterodamij.

Vulgares nostra stultos vexisse carina
Contenti, intactam liquimus ire togam
Moria nunc prodit, que byrrhum, syrmata, fasces
Taxans, philosophos conuehit & druidas
Heu mihi, quas turbas, quas sanguinis illa litoras
Elicit, biles, cum stomachisq; ciens.

Argentorati in aedibus Matthiae Schurerii,
mense Augusto Anno
M. D. XI.

Conrado Duntzenhemio II. dictatore
Argentorat.

REGNANTE CAESARE MAXI
MILIANO PIO FOELICI
A V G.

Ia. Vuympheingius Vniuersis poetis & poetice
cultonibus. Salutem.

Ex mea defensione Theologiae scholasticæ, ab incepto poeta(q theologos avaricie & inuidiae falso accusauit) seibus assūmis compare, nō suspicemini(pcor) me omnes poetas oīaq; poemata floccipendere, ut yūficator ille sacras q̄stiones flocci foreit. q̄ppe qui nōnunc leuanditedij, somnicj, pellendi gratia, quantius senex in Prudentio ac Baptista Mantuano foliatusum me oblectare. Atq; vt plane cognoscatis me non esse poetarū hostē aut osorem, in delumite liqdū argumentū, qd' vñhemēter stomachū meū pridē mouit & hodie succenso, maleq; me habebit quo ad vixero, quod in quadā imp̄ssione decreui, nōmē cuius dā extimj poetæ, explosum ac eradicatum est, in eius locum alterius cuiusdā noīe subrogato & inserto. Legitote distinctōis decimq; qntæ caput Sancta Romana ecclesia in quo scriptores, phati seriatim dinumerant, vbi post Sedulium mox lūcūs a diu Hieronymo magnope laudatus, in antiquoribus libris inscriptus est. Illuc yūo nūc nōnulli(qbus de usignoscat) excluso vetustissimo lūcō, Vincencij decreto spō longe posteriorē, ut fures, ut sacrilegi, ut falsarij, ut seductores, ut corruptores, ut depravatores, qualij p fundā iniecerūt. Poetas odio si psequeret, hec me plagiarioe iniquitas nō ad eo cōmoueret. Bñ valete, & studia vestra, nō ad assentidū, nō ad libidinē, nō ad vanitatē, sed ad altiores literas intelligendas ad dei laudē, ad reipublicā salutē trāfferte sciētes alia studia adolecētes, alia viros, alia senes decere. Ex Argentoraco Idi. Augusti Anno nostrae redemptoris. M. D. XL.

Marcialis.

Semper pauper eris, si pauper es Emiliane
Nullis dantur opes nunc, nisi diuitibus.

Alludit antiquum Dicterium.

Mos est prælatis præbendas non dare gratis
Ast bene nummati, vel cor sanguine natis.